

Omsorg om miljön

2015 och tillsviare

Varför omsorg om miljön?

Alla utförare som har avtal med omsorgsnämnden och äldrenämnden skall jobba med omsorg om miljön, för att uppnå de särskilda miljökrav, som gäller för verksamheten.

Observera att i den enskilda arbetsplatsens avtal med omsorgs- eller äldrenämnden kan det finnas tillägg/andra miljökrav än de som omsorg om miljön ställer. Omsorg om miljön är ett verksamhetsstöd i miljöarbetet. Syftet är att utförare av omsorg ska arbeta strukturerat och effektivt med miljöförbättrande åtgärder. Det gäller både kommunala och privata utförare.

Detta är den sjunde utgåvan av häftet omsorg om miljön. Det första häftet lanserades 2003. På uppdrag av omsorgsnämnden och äldrenämnden har verksamhetsstödet omsorg om miljön utarbetat detta häfte i samarbete med Linköpings universitet tema miljöförändring.

Häftet är faktagranskat och uppdaterat av:

Fredrik Envall

Linköpings universitet tema miljöförändring

Per Gyberg

Linköpings universitet tema miljöförändring

Häftet är sammanställt och verksamhetsanpassat av:

Lars Jonsson

Verksamhetschef LSS Funktionsstöd, omsorg om miljön,
Linköpings kommun

Berit Alvhed

Omsorg om miljön, Linköpings kommun

Tryck: Enanders tryckeri.

Frågor om innehållet i och användning av detta häfte:

Har du frågor om häftet är du välkommen att kontakta:

Linköpings kommun, omsorg om miljön

Rosenkälla, Edhaga gård

585 97 Linköping

Tel: 013 – 880 65

mail: oom@linkoping.se

Innehållsförteckning

Åtgärdsöppning

Åtgärdsöppning

Introduktion

Välkommen till omsorg om miljön
Bruksanvisning omsorg om miljön
Linköpings kommuns miljöpolicy

Inköpsstrategier

Åtgärd nr 1 Ekologiska, KRAV- & Fairtrademärkta produkter	1
Åtgärd nr 2 KRAV-märkta och/eller närprod. produkter	1
Åtgärd nr 3 KRAV-märkta mejeriprodukter 50%	1
Åtgärd nr 4 KRAV-märkta mejeriprodukter 100%	2
Åtgärd nr 5 KRAV- & Fairtrademärkt kaffe 25%	1
Åtgärd nr 6 KRAV- & Fairtrademärkt kaffe 50%	2
Åtgärd nr 7 KRAV-märkt kaffe 100%	1
Åtgärd nr 8 Kontorsmaterial	1
Åtgärd nr 9 Ersätt mejeriprod. med havre eller soja 50%	1
Åtgärd nr 10 Ersätt mejeriprod. med havre eller soja 100%	2

Mat och miljö

Åtgärd nr 11 Närodlat/egenodlad/KRAV-måltid 1 ggr/mån	1
Åtgärd nr 12 Närodlat/egenodlad/KRAV-måltid 2 ggr/mån	2
Åtgärd nr 13 Vegetarisk måltid 1 ggr /v	2
Åtgärd nr 14 Vegetarisk måltid 2 ggr/v	4
Åtgärd nr 15 100 sätt att rädda maten	2

Avfall

Åtgärd nr 16 Kompost	2
Åtgärd nr 17 Gröna påsen och Gröna linjen	2
Åtgärd nr 18 Källsortering	3
Åtgärd nr 19 Loppmarknad	1

Utbildning och kunskap

Åtgärd nr 20 Utbilda personalen i energibesparing	1
Åtgärd nr 21 Brukarmedverkan/anhörigmedverkan	1
Åtgärd nr 22 Samarbete mellan olika utförare	2

Elektricitet

Åtgärd nr 23 Belysning A	1
Åtgärd nr 24 Belysning B	3
Åtgärd nr 25 Elförbrukning	3
Åtgärd nr 26 LED-elljusstakar etc	1

Transporter

Åtgärd nr 27 Elcykel	2
Åtgärd nr 28 Miljöbil	1
Åtgärd nr 29 Miljöbilar	2
Åtgärd nr 30 Biogasbil	2
Åtgärd nr 31 Biogasbilar	4
Åtgärd nr 32 Eco-driving	2
Åtgärd nr 33 ECO2 - trainer	2
Åtgärd nr 34 Motorvärmare	1
Åtgärd nr 35 Motorvärmare, fyra eller fler	2
Åtgärd nr 36 Gång & cykel, transporter under 2 km	1
Åtgärd nr 37 Gå till jobbet	2
Åtgärd nr 38 Cykla till jobbet	2
Åtgärd nr 39 Byt bilen mot buss/tåg/samåkning	2
Åtgärd nr 40 Motionskort	1
Åtgärd nr 41 Stegräknare	1

Naturupplevelser

Åtgärd nr 42 Plantera ekar	1
Åtgärd nr 43 Utflykter	1
Åtgärd nr 44 Vår trädgård	1
Åtgärd nr 45 Odlingar + skördefest	2

Kemikalier

Åtgärd nr 46 Städmaterial	1
---------------------------	---

Vattenresurser

Åtgärd nr 47 Vattenbesparing A	1
Åtgärd nr 48 Vattenbesparing B	1
Åtgärd nr 49 Vattenbesparing C	3

Övriga åtgärder

Åtgärd nr 50 Samarbete med miljöorganisation	2
Åtgärd nr 51 Egen åtgärd	

Åtgärder kontor

Reflektion
Mer på gång
Dokumentationsblankett

Introduktion

Du håller nu i din hand ett verksamhetsstöd för miljöarbete i din organisation. Men varför ska man jobba med miljö, eller hållbar utveckling, inom omsorgssektorn? På vilket sätt är det relevant inom vårt verksamhetsområde?

När kärnverksamheten består av daglig verksamhet på till exempel ett serviceboende kan kanske miljöarbete kännas som en onödig belastning, en bisyssla. Men faktum är att en stor del av det vi gör, såväl i vardagen som på jobbet, hänger samman med hur vi påverkar vår miljö. I den här nya versionen av omsorg om miljön har åtgärderna delats in i åtgärdsgrupper med tillhörande beskrivningar. Det har gjorts för att försöka belysa just detta på ett tydligt sätt, alltså hur miljöpåverkan hänger samman med det vi gör, och hur vi kan minska vår miljöpåverkan genom att göra saker på ett lite annorlunda sätt.

Något, som också ofta kommer på tal, när det gäller miljöfrågor, är ansvar. Vissa kanske känner att var och en, inklusive verksamheter inom omsorgssektorn, har ett visst ansvar att jobba med miljöfrågor eftersom det rör vår gemensamma jord, den planet vi vistas på. Beträktat på det sättet är inte miljöfrågor heller en bisyssla, utan ett gemensamt ansvar, som delas av hela samhället. Många rapporter på senare år har dock valt att istället för att resonera kring ansvar, skifta fokus till möjligheterna med att bedriva ett aktivt miljöarbete. Många forskare, såväl som verksamhetsutövare, anser att de kan se att miljöarbetet ger fördelar i organisationer:

- » Folk mår bättre av att kunna gå till sin arbetsplats och känna att de på ett eller annat sätt bidrar till att göra framtiden lite mera hållbar.
- » Det går att tillskansa sig affärsmässiga fördelar genom ett aktivt hållbarhetsarbete.
- » Miljöarbetet erbjuder en plattform för att integrera och strukturera olika arbetsområden eller funktioner till en sammanhängande helhet.
- » Miljöarbete bidrar inte sällan till ett understöd i att ha kontroll på sin verksamhet, vilket ofta leder till att ytterligare möjligheter öppnas upp.

Med denna introduktion hälsar vi dig välkommen till att arbeta med omsorg om miljön. Förhoppningsvis fungerar de nya gruppbeskrivningarna inspirerande och tankeväckande och gör det enklare att se hur det man gör i sin verksamhet hänger ihop med de globala utmaningarna.

Välkommen till omsorg om miljön

Detta är en ny version av verksamhetsstödet omsorg om miljön. Det är konstruerat för att användas av utförare som skrivit avtal med omsorgsnämnden och/eller äldrenämnden i Linköpings kommun. Det finns både privata och kommunala utförare. I avtalen med omsorgsnämnden och äldrenämnden görs ingen skillnad mellan olika utförare vad gäller särskilda miljökrav.

Grundtankarna med omsorg om miljön är följande:

- » Miljöarbetet skall präglas av enhetlighet även om alla utförare inte jobbar med samma miljöåtgärder.
- » Miljöarbetet skall vara lätt att förstå och arbeta med.
- » Miljöarbetet skall vara lätt att redovisa.

Både beställare och utförare skall kunna jämföra utfört arbete med de krav, som ställs i det avtal som man gemensamt skrivit under. Omsorg om miljön är uppbyggt kring ett poängsystem, där vissa åtgärder ger fler poäng än andra. Detta beror helt enkelt på att åtgärderna ser olika ut, och därmed ger olika stor miljöeffekt. Åtgärderna med högre poäng är lite mer omfattande och bedöms mer effektfulla för miljön än åtgärderna med lägre poäng. Verksamheten/arbetsplatsen som arbetar med omsorg om miljön skall komma upp i 15 poäng per år.

Åtgärdens poäng är markerad i innehållsförteckningen och längst ned i hörnet på åtgärdssidan. I häftet finns åtgärder som är helt nya för i år. Vissa åtgärder har ändrats. Några åtgärder har tagits bort. Alternativet egen åtgärd finns kvar. Där kan ni formulera en egen åtgärd och skicka in den för godkännande till omsorg om miljön. I häftet finns ett underlag, som kan användas då man formulerar sin egen åtgärd.

Observera att i den enskilda arbetsplatsens avtal med omsorgs- eller äldrenämnden kan det finnas tillägg/andra miljökrav än de som omsorg om miljön ställer. Det är

därför viktigt att veta vad som står i avtalet för den specifika arbetsplatsen. Vid omsorg om miljös revision kontrolleras endast de krav, som omsorg om miljön ställer.

Om det finns fler än en utförare i "samma hus" ansvarar utföraren med basansvar för att ett samarbete kring miljöarbetet kommer igång. Om så ej sker, ansvarar varje utförare för att deras verksamhet arbetar efter ett eget certifikat med valda åtgärder. För att främja samarbete finns åtgärd nr 22: Samarbete mellan olika utförare.

Miljöåtgärderna i häftet genomgår kontinuerlig analys. Därmed kan innehållet ändras på grund av exempelvis nya vetenskapliga rön. De erfarenheter, som framkommer i arbetet med omsorg om miljön ute på arbetsplatserna ligger också till grund för eventuella ändringar.

Det är viktigt att åtgärderna ger miljöeffektiva resultat. Alla som praktiskt jobbar med åtgärderna skall känna sig motiverade och uppleva att deras arbete är meningsfullt.

Revision sker i oktober.

Sista dag för inskickande av revisionsblanketten anges för det innevarande året. Nya åtgärdval för innevarande år skall vara inskickade senast sista januari.

Bruksanvisning till omsorg om miljön

Häftet består av åtgärder med tillhörande förklaringar. I häftet finns totalt 51 åtgärder som ger olika mycket poäng. Din verksamhet/arbetsplats skall inför det nya året välja bland dessa åtgärder för att uppnå minst 15 poäng, och arbeta med dessa åtgärder under det kommande året. Åtgärds-poängen för varje åtgärd finner du längst ned i hörnet på varje åtgärdssida. Alla arbetsplatser är skyldiga att hjälpa till med revisionen. Revisionsresultatet redovisas till omsorgsnämnden och äldrenämnden av omsorg om miljön.

- » Varje arbetsplats väljer sina egna åtgärder ur häftet "Omsorg om miljön 2015 och tills vidare" Åtgärderna, som väljs, ska sammanlagt få ett poängvärde på minst 15 poäng.
- » Ni kan behålla föregående års åtgärder, om de finns med i detta nya häfte. Observera att åtgärdens krav och innehåll kan ha ändrats, så läs igenom åtgärden så att ni vet vad som gäller för åtgärden 2015 och tills vidare.
- » Det är viktigt att ni meddelar vilka åtgärder ni arbetar med kommande år, även om ni väljer att behålla åtgärder från året innan.
- » Om ni har ett förslag på en åtgärd, som inte finns med i häftet, kontakta omsorg om miljön och diskutera förslaget.
- » Det är givetvis tillåtet att välja/att arbeta med åtgärder som totalt ger högre poäng än de 15 som krävs.

Här följer en beskrivning av hur arbetet kan gå till, samt förklaringar till olika arbetsuppgifter:

1. Presentera omsorg om miljön för all personal, exempelvis vid ett personalmöte.
2. Låt alla fundera över åtgärderna och ge förslag och synpunkter.
3. Berätta att det behövs ett omsorg om miljö-ombud från varje arbetsplats. Ombudets uppgift är att informera arbetskamraterna på arbetsplatsen om miljöarbetet,

samt representera sin arbetsplats vid miljöträffar och informationsträffar, som omsorg om miljön inbjuder till. Ombudets uppgift är också att skicka in vilka åtgärder, som arbetsplatsen väljer att jobba efter. Det är även ombudets uppgift att upplysa arbetsplatsen om att kontroll av att arbetsplatserna utför sina åtgärder (revision) sker en gång om året. Kontrollen sker internt och kan se ut på olika sätt. Omsorg om miljö-ombudet på varje arbetsplats hjälper till med att utföra revisionen. För att kunna delta på omsorg om miljöns informationsmöten, samt för att kunna genomföra revisionen, skall ombudet kunna utnyttja minst två arbetsdagar om året.

4. Personalgruppen behöver kanske fundera på de olika uppdragen som omsorg om miljön innebär. De behöver också fundera över vilka åtgärder som är genomförbara på arbetsplatsen.
5. Ta upp frågan vid nästa personalmöte och utse omsorg om miljö-ombud som fortsätter att jobba med vilka åtgärder verksamheten/arbetsplatsen skall välja.
6. Skicka/maila in namn, arbetsplats, adress, telefonnummer och mejladress till ombuden:

Linköpings kommun, omsorg om miljön
Rosenkälla, Edhaga gård
585 97 Linköping
mail: oom@linkoping.se
7. Omsorg om miljö-ombuden får information om hur revisionen skall utföras innevarande år innan revisionen skall genomföras. Revisionen sker årligen under oktober månad.

Linköpings kommuns miljöpolicy

Linköpings kommuns miljöpolicy är utgångspunkten för vårt miljöarbete, och den ligger till grund för innehållet i omsorg om miljön. Tanken är att policyn skall genomsyra åtgärderna och arbetet med omsorg om miljön.

Linköpings kommun med bolag ska vara en förebild i miljöarbetet. Som Sveriges femte största kommun har Linköping ett stort ansvar för miljön. Kommunens service berör alla medborgare i Linköping. Det mesta som vi arbetar med i kommunen är offentligt och ska kunna granskas av andra. En viktig uppgift för Linköpings kommun är därför att vara en förebild för andra i miljöarbetet i Linköping.

Vår verksamhet ska bidra till att främja en hållbar utveckling ur ett ekologiskt, socialt och ekonomiskt perspektiv. En ekologiskt hållbar utveckling bygger på insikten om att naturen har ett skyddsvärde och att vår rätt att förändra och bruka den är förenad med ett ansvar att förvalta naturen väl.

Vi ska arbeta för en ekologiskt hållbar utveckling genom att:

- » Ta miljö- och naturvårdshänsyn i våra beslut.
- » Arbeta aktivt för att minska användningen av naturresurser och förebygga föroreningar.
- » Kontinuerligt minska energianvändningen och öka andelen förnyelsebar energi.
- » Verka för ett miljöanpassat byggande.
- » Medverka till att bevara den biologiska mångfalden i kommunen.
- » Kontinuerligt öka miljöanpassningen av vår upphandling.
- » Med marginal uppfylla tillämplig miljölagstiftning och övriga krav.
- » Engagera och utbilda samtliga medarbetare och förtroendevalda så att vårt arbete inom miljöområdet ständigt förbättras och utvecklas.
- » Informera och föra en dialog med kommuninvånare, medarbetare och andra intressenter om miljön.

Miljöpolicyen antogs av Kommunfullmäktige februari 2001. Miljöpolicyen gäller för all verksamhet, oavsett om verksamheten bedrivs av kommunala eller andra utförare. Miljöpolicyen omfattar också kommunens bolag. Verksamheten i Linköpings kommun omfattar omsorg, utbildning, samhällsplanering, teknisk försörjning, infrastruktur, kollektivtrafik, mark- och fastighetsförvaltning, bostäder och arbetsområden, kultur- och fritidsverksamhet och myndighetsutövning inom socialnämnden, miljönämnden, byggnämnden och tekniska nämnden.”

Policyn står att finna på följande hemsida: linkoping.se/Global/Milj%C3%B6och%20h%C3%A4lsa/Gemensamt/Policyer%20och%20riktlinjer/Miljopolicy.pdf (hämtad 2014-06-25)

Vill man läsa mer om miljöarbetet i kommunen och vad som är på gång rekommenderas följande sidor:

linkoping.se/Miljo-halsa/

linkoping.se/miljokontoret (hämtad 2014-06-25)

linkoping.se/Om-kommunen/Organisation/Miljo-och-samhallsbyggnadsforvaltningen/(hämtad 2014-06-25)

linkoping.se/Om-kommunen/Organisation/Miljo-och-samhallsbyggnadsforvaltningen/Vara-loften-till-dig/Miljo-halsa-och-livsmedel/ (2014-06-25)

Inköpsstrategier

Något det talats väldigt mycket om de senaste åren är globalisering. Det sägs ofta att det finns olika typer av globalisering, eller globaliseringsprocesser, såsom politisk, kulturell och ekonomisk globalisering. Den slags globalisering, som det kanske syns och hörs mest om är den ekonomiska globaliseringen. När ekonomi diskuteras är det ofta i termer av den globala ekonomin, där transaktioner genomförs i en ständigt ökande hastighet. Huruvida den globala ekonomin är någonting gott eller inte råder det dock delade meningar om. Vissa pekar på att många människor har fått det materiellt sett bättre, medan andra menar att den ekonomiska globaliseringen leder till orättvisor. Somliga menar också att den globala ekonomins uppbyggnad och den internationella handeln oundvikligen leder till allvarliga miljöproblem. Ett ständigt sökande efter lägsta kostnad och högsta vinst gör att aktörer på den globala marknaden tar genvägar som skadar miljö, djur och människor.

En annan sak som uppmärksammas är att ju mer den internationella handeln och tillväxten har ökat, desto mer har länder samarbetat med varandra och förhandlat fram avtal inom exempelvis miljöområdet. Det enda som faktiskt kan konstateras är att det inte finns några definitiva svar på om den globala ekonomin är god eller ond.

Vad som däremot är säkert är att aktörer, genom den globala ekonomin, har stor möjlighet att påverka företag och stater i en mer hållbar riktning. Genom att välja produkter som har producerats miljömässigt och socialt acceptabelt och undvika produkter som inte har det, har aktörer

stora möjligheter att styra marknaden. Ett sätt för en köpare att göra det är att välja produkter som har certifierats med en oberoende produktmärkning. Detta har blivit populärt. Ett tydligt exempel på detta är framgången för Fairtrade, som 2013 ökade sin försäljning med 29 % i Sverige. Här i Linköping finns ett engagemang för etisk konsumtion, vilket bland annat syns genom att Linköping är en så kallad Fairtrade City. Det innebär att kommunen lever upp till vissa kriterier för etisk upphandling, att det ska finnas ett utbud av etiskt märkta produkter i butiker och på arbetsplatser, samt att det ständigt arbetas med informationsarbete om etisk handel. Därmed faller det sig naturligt för verksamheter inom Linköpings kommun att inrikta sina inköp mot Fairtrade och andra dylika rättvise- och miljömärkta produkter.

En organisation som köper in en större mängd varor samt har möjlighet att välja certifierade produkter har möjlighet att ge kännbara avtryck på marknaden. Genom att utarbeta medvetna strategier för sina inköp kan man styra producenter i en mer hållbar riktning. Om ett företag, som säljer produkter som tillverkats på ett ohållbart sätt, plötsligt tappar en stor andel av sin försäljning, tvingas företaget att styra sin produktion i riktning mot ökad hållbarhet om det ska kunna finnas kvar på marknaden. Det finns även mer direkt ekonomiska vinster att hämta för en organisation, som planerar sina inköp rent generellt. Exempelvis kan medvetna inköpsstrategier innebära att rätt mängd livsmedelsprodukter köps in.

Om du vill veta mer

Bananas – dokumentärfilm av den svenska regissören Fredrik Gertten. Handlar om hur arbetare på bananplantager i Nicaragua driver en rättsprocess mot sin arbetsgivare Dole, efter att många lidit svåra åkommor efter Doles användande av ett förbjudet bekämpningsmedel. Filmen fick en uppföljare med titeln Big Boys Gone Bananas, som behandlar hur Dole efter Bananas premiär försökte stämma Fredrik Gertten och hans filmbolag. Tvisten blev mycket uppmärksam i svensk media.

Åtgärd nr 1

Ekologiska, KRAV- och Fairtrademärkta produkter

Beskrivning

Åtgärden innefattar att 7 livsmedel/varor, som köps in regelbundet till arbetsplatsen, skall vara KRAV-märkta eller ekologiskt märkta samt Fairtrademärkta. Dessa 7 livsmedel/varor skall alltså ersätta icke ekologiska, KRAV- och Fairtrademärkta livsmedel/varor.

Arbetsplatsen bestämmer vilka varor som skall uppfylla ovanstående krav. Sedan kontrollerar arbetsplatsen att produkterna finns att köpa i närliggande butik eller där varor inhandlas till arbetsplatsen.

All personal – även vikarier - måste informeras om produkterna och deras märkning. En lista över produkterna som skall vara ekologiskt, KRAV - och Fairtrademärkta skall finnas uppsatt.

Detta kontrolleras

- » Visuell kontroll i skåpen.
- » Att en lista finns uppsatt med de varor som skall vara ekologiska, KRAV - och Fairtrademärkta.

Visste du?

Fairtrade är en oberoende produktmärkning. Välj Fairtrademärkta produkter och skapa förutsättningar för odlare och anställda i utvecklingsländer att förbättra sina arbets- och levnadsvillkor.

För en lista på Fairtrade-/rättvisemärkta produkter, se: <http://fairtrade.se/produkter/produktdataas/>

Källa: <http://fairtrade.se/om-fairtrade/vad-ar-fairtrade/>
Hämtad 2014-06-16

KRAV är Sveriges mest kända miljömärkning för mat. KRAV-märket visar att en vara är producerad på ekologisk grund med extra höga krav på djuromsorg, hälsa, socialt ansvar och klimatpåverkan.

Källa: <http://www.krav.se/krav-markningen>
Hämtad: 2014-06-17

Åtgärd nr 2

KRAV-märkta och/eller närproducerade produkter

Beskrivning

10 livsmedel/varor som köps in regelbundet till arbetsplatsen skall vara KRAV-märkta och/eller närproducerade. Dessa 10 livsmedel/varor skall alltså ersätta icke KRAV-märkta och/eller närproducerade.

Bestäm vilka 10 produkter arbetsplatsen skall köpa in som KRAV-märkta/närproducerade. Eftersom närproducerat är lättare att få tag på när det är sommar/höst kan man i den här åtgärden anpassa varorna efter säsong, dvs. mer KRAV-märkt när det är svårt att få tag på närproducerade varor.

Omsorg om miljöns definition av närproducerat är: Sluttillverkat och konsumentförpackat inom en radie av 250 km från Linköpings City. Vi är medvetna om att råvarorna kan komma från andra platser/orter i Sverige. Svenska råvaror rekommenderas.

- » En lista över varorna skall finnas synligt uppsatt.
- » Varorna kan variera efter säsong, så en uppdaterad lista måste alltid finnas.
- » All personal informeras om åtgärden. Informera även vikarier.

Detta kontrolleras

- » Visuellt kontroll i skåpen.
- » Att en lista på de 10 KRAV-märkta/närproducerade varorna finns uppsatt

Visste du?

Vad är närproducerad mat?

Närproducerad mat är mat som produceras, förädlas och distribueras till konsumenter inom ett visst avgränsat område. Lokalproducerad mat är ett synonymt begrepp. Efterfrågan på sådan mat ökar.

Bondens egen marknad är en populär verksamhet som tar fasta på detta. Konceptet lanserades för snart tio år sedan i Sverige, och ännu tidigare i USA och Storbritannien. Det innebär att matproducenter från gårdar inom en radie av cirka 25 mil reser in till staden och säljer sina varor på en marknad där.

Källa: <http://miljosmartmat.se/jordbruket/>
Hämtad: 2014-06-23

Åtgärd nr 3

KRAV-märkta mejeriprodukter 50 %

Beskrivning

Minst hälften av alla följande mejeriprodukter, som köps in, skall vara KRAV-märkta.

- » Mjök
- » Grädde
- » Filmjök/yoghurt
- » Creme Fraiche/gräddf
- » Ost

Detta kontrolleras

- » Visuell kontroll

Visste du?

Ekologisk produktion syftar till att använda naturresurser såsom energi, mark och vatten på ett långsiktigt hållbart sätt. Djurens välfärd är mycket viktig, liksom ett värnande om biologisk mångfald. Det som framförallt utmärker ekologisk produktion är att kemiska produkter såsom bekämpningsmedel och konstgödsel inte används alls. Djuren som används ska kunna bete sig så naturligt som möjligt.

Ett utpräglat kretsloppstänkande är också centralt i ekologisk produktion, till exempel äter djuren i första hand foder från den egna gården och stallgödsel används som näring åt åkermarken. Ett viktigt syfte med den ekologiska produktionen är att bidra till att nå de svenska miljömålen, såsom giftfri miljö och ett rikt odlingslandskap.

Källa: <http://www.jordbruksverket.se/amnesomraden/miljoklimat/ekologiskproduktion/vadarekologiskproduktion.4.7850716f11cd786b52d80001021.html>

Hämtad: 2014-06-17

Åtgärd nr 4

KRAV-märkta mejeriprodukter 100 %

Beskrivning

Alla följande mejeriprodukter som köps in skall vara KRAV-märkta.

- » Mjök
- » Grädde
- » Filmjök/yoghurt
- » Creme Fraiche/gräddfil
- » Ost

Detta kontrolleras

- » Visuell kontroll

Visste du?

Vad utmärker KRAV-certifierad djurhållning?

Enligt KRAV själva är det främst att djuren får ett gott liv, kort och gott. Hönorna får bada i riktig sand och gå ute och sprätta, korna får vara ute extra mycket och beta gräs. Alla djuren får äta KRAV-märkt foder som till stor del odlats på den egna gården. Kraven på god djuromsorg är högre för KRAV än för djur i konventionell och EU-ekologisk djurhållning.

Något som särskiljer KRAV extra mycket är att bonden som sköter gården måste arbeta planerat för att djuren ska ha en god hälsa, till exempel får inte rutinemässigt förebyggande behandling med till exempel avmaskningsmedel förekomma.

Källa: <http://www.krav.se/djur>

Hämtad: 2014-06-17

Åtgärd nr 5

KRAV- och Fairtrademärkt kaffe 25 %

Beskrivning

25 % av det kaffe som köps in till arbetsplatsen skall vara både KRAV-märkt och Fairtrademärkt. Det gäller allt kaffe, som serveras i allmänna utrymmen. Åtgärden gäller ej brukares egna lägenheter. Kontrollera att ni har möjlighet att köpa KRAV- och Fairtrademärkt kaffe i butiken där ni handlar varor och livsmedel, eller därifrån ni beställer ert kaffe. Den som beställer mat kontrollerar att det finns KRAV- och Fairtrademärkt kaffe att beställa.

Det är viktigt att alla på arbetsplatsen är informerade om åtgärden. Informera även vikarier.

Det skall alltid finnas två kilo kaffe ”hemma” i lager. Märkningarna Utz och Rainforest Alliance går också bra. Det som skiljer Fairtrade med övriga två märkningar är att Fairtrade, utöver det som Utz och Rainforest garanterar, även garanterar ett minimipris samt en premie till odlarna. Premien används gemensamt av arbetarna till att exempelvis bygga vägar, skolor och sjukhus. Det lyfts ofta fram som det unika med Fairtrademärkt, och syftar till att ge arbetarna bättre förutsättningar.

Detta kontrolleras

» Visuell kontroll

Visste du?

Välj Fairtrade-märkta produkter och skapa förutsättningar för odlare och anställda i låginkomstländer att förbättra sina arbets- och levnadsvillkor!

Odlare och anställda får förbättrade ekonomiska villkor, då Fairtrade innefattar kriterier för såväl högre löner som för att minimipriset skall överstiga kostnaden för produktion. Handelsavtal som skrivs med långsiktighet i åtanke bidrar tillsammans med detta till en ökad trygghet för jordbrukare i låginkomstländer.

Fairtrades kriterier innefattar även premier till investeringar i lokalsamhälle och verksamheten. Odlarna får själva avgöra hur de vill använda premien.

Barnarbete och diskriminering motverkas av Fairtrade, samtidigt som Fairtrade bidrar till att främja demokrati, organisationsrätt samt miljöhänsyn i produktionen.

Källa: <http://fairtrade.se/om-fairtrade/vad-ar-fairtrade/>
Hämtad: 2014-06-17

Åtgärd nr 6

KRAV- och Fairtrademärkt kaffe 50 % eller mer

Beskrivning

Minst hälften av det kaffe som köps in till arbetsplatsen skall vara både KRAV- och Fairtrademärkt. Det gäller allt kaffe som serveras i allmänna utrymmen på arbetsplatsen. Åtgärden gäller ej i brukares egna lägenheter. Kontrollera att ni har möjlighet att köpa KRAV- och Fairtrademärkt kaffe i butiken där ni handlar varor och livsmedel, eller därifrån ni beställer ert kaffe. Den som beställer mat kontrollerar att det finns KRAV- och Fairtrademärkt kaffe att beställa.

Det är viktigt att alla på arbetsplatsen är informerade om åtgärden. Informera även vikarier.

Det skall alltid finnas två kilo kaffe ”hemma” i lager. Märkningarna Utz och Rainforest Alliance går också bra. Det som skiljer Fairtrade mot övriga två märkningar är att Fairtrade, utöver det som Utz och Rainforest Alliance garanterar, även garanterar ett minimipris samt en premie till odlarna. Premien används gemensamt av arbetarna till att exempelvis bygga vägar, skolor och sjukhus. Det lyfts ofta fram som det unika med Fairtrademärkt, och syftar till att ge arbetarna bättre förutsättningar.

Detta kontrolleras

- » Visuell kontroll

Visste du?

KRAV-märkets mervärden i korthet:

KRAV, Sveriges mest kända miljömärkning för livsmedelsprodukter, är en certifiering som garanterar att varan producerats på ekologisk grund och med mycket höga krav vad gäller djursorg, hälsa, socialt ansvar samt klimatpåverkan. KRAV kontrollerar alla produkter som certifierats åtminstone en gång per år. KRAV:s regler är dessutom mer långtgående än t.ex. EU:s minimiregler för ekologisk produktion, bland annat vad gäller djursorg och klimatpåverkan.

Källa: <http://www.krav.se/krav-markningen>
Hämtad: 2014-06-17

Åtgärd nr 7

KRAV- märkt kaffe 100 %

Beskrivning

Köp in KRAV-märkt kaffe till arbetsplatsen. Det gäller allt kaffe som serveras i allmänna utrymmen. Åtgärden gäller ej i brukares egna lägenheter. Kontrollera att ni har möjlighet att köpa KRAV-märkt kaffe i närliggande butik eller i den butiken där ni handlar era varor och livsmedel. Ni, som beställer mat, kontrollera att det finns KRAV-märkt kaffe att beställa.

Det är viktigt att alla på arbetsplatsen är informerade om åtgärden. Informera även vikarier.

Det ska alltid finnas två kilo kaffe hemma i lager.

Detta kontrolleras

- » Visuell kontroll
- » Att det finns KRAV-märkt kaffe hemma i lager

Visste du?

Det mesta kaffet vi dricker i Sverige odlas i Brasilien.

På 70 procent av de konventionella odlingarna används mycket giftiga bekämpningsmedel (parakvat, endosulfan, lindan) som är förbjudna i Sverige. Djur, vatten och människor skadas av bekämpningsmedlen.

Därför är KRAV-märkt kaffe bättre

- » KRAV-märkt kaffe är odlat utan skadliga bekämpningsmedel
- » Konstgödsel är inte tillåtet
- » Ekologisk odling leder till mindre skogsskövling och mindre klimatpåverkan
- » Arbetarna får en bättre hälsa när de slipper skador av bekämpningsmedel
- » Barnarbete motarbetas, diskriminering eller tvångsarbete är förbjudet
- » Produktionen är kontrollerad av fristående certifieringsföretag

Källa: <http://www.krav.se/artikel/krav-markt-kaffe>

Hämtad: 2014-08-28

Åtgärd nr 8

Kontorsmaterial

Beskrivning

Kontorsmaterial som köps in till arbetsplatsen skall vara miljömärkt eller miljöanpassat. Det finns många saker man kan göra för att miljöanpassa kontoret, så diskutera tillsammans och anteckna en strategi/plan utifrån vad ni kommer fram till.

Följande eller minst 6 av följande produkter skall vara miljömärkta och/eller miljöanpassade:

- » Kollegieblock
- » Bladderblock
- » Batterier
- » Whiteboardpennor
- » Överstrykningspennor
- » Bladderblockspennor
- » LED- eller lågenergilampor
- » Kopieringspapper (krävs miljödeklaration alt miljömärkning)
- » Kuvert (krävs miljödeklaration alt miljömärkning)
- » Lim – finns miljömärkt och miljöanpassat
- » Korrigering – t.ex. Tippex

Diskussion/samtal om hur olika förbrukningsvaror används på arbetsplatsen. Ställ frågan om det "slängs i onödan." Angående pennor rekommenderar vi stiftpennor, som man fyller på nya stift i då stiften tar slut, eller vanliga blyertspennor i ofärgat trä. Det finns miljövänliga kulspets- och blyertspennor. Vårt tips är att man går igenom vilka pennor som finns på arbetsplatsen, och kanske tar ett samtal kring hur man använder pennorna

och om man "är rädd om" sina egna pennor. Kanske kan miljömärkta pennor, som är något dyrare, medföra att man tar hand om pennorna bättre.

Andra tips för att miljöanpassa sitt kontor är att återvinna tonerkassetter och bläckpatroner, använda lågenergilampor och att använda laddningsbara batterier till batteridrivna produkter.

Detta kontrolleras

- » Inspektion av varorna

Mer tips och information finns att söka på nätet.

Åtgärd nr 9

Ersätt mejeriprodukter med havre- eller sojaprodukter 50 %

Beskrivning

Hälften av de mejeriprodukter som köps in skall ersättas med havre- och/eller sojaprodukter.

Mer tips och information finns att söka på nätet.

Följande produkter ska ersättas:

- » Mjök ersätts av havre- alt. sojadryck
- » Grädde ersätts av havre- alt. sojagrädde
- » Yoghurt och fil ersätts av havre- alt. sojayoghurt/-fil

Detta kontrolleras

- » Visuell kontroll

Åtgärd nr 10

Ersätt mejeriprodukter med havre- eller sojaprodukter 100 %

Beskrivning

Samtliga mejeriprodukter som köps in ersätts med havre- och/eller sojaprodukter.

Mer tips och information finns att söka på nätet.

Följande produkter ska ersättas:

- » Mjök ersätts av havre- alt. sojadyck
- » Gräde ersätts av havre- alt. sojagräde
- » Yoghurt och fil ersätts av havre- alt. sojayoghurt/-fil

Detta kontrolleras

- » Visuell kontroll

Mat och miljö

Mat är ett av våra allra mest basala behov, men våra nuvarande matvanor är också något som ger upphov till olika problem. Sambandet mellan vad vi äter och hur det påverkar miljön är relativt väl kartlagt. Livsmedelsverket har i undersökningar kunnat konstatera att vi svenskar konsumerar ungefär 800 kg mat och dryck per person och år. En omedelbar miljökonsekvens kopplat till detta är att vi slänger stora mängder mat. Mat som producerats till en viss miljömässig kostnad. Dessutom bidrar det ytterligare till miljöproblem, som har med avfall att göra (se åtgärdsgruppen "Avfall" i detta häfte).

Olika slags mat påverkar också miljön olika mycket. Det är fastställt att ungefär en fjärdedel av den klimatpåverkan som svenska hushåll orsakar uppstår till följd av maten vi äter. En stor del av denna klimat- och miljöpåverkan beror på vår köttkonsumtion och på den internationella handeln med långväga transporter av mat. Därför har konsumenters och mer storskaliga aktörers val och beteende stor betydelse för möjligheterna att nå miljömålet Begränsad klimatpåverkan. Utvecklingen pekar dock i motsatt riktning. Enligt Jordbruksverket ökade den svenska konsumtionen av kött med drygt 40 procent mellan 1990-2012.

Köttkonsumtionens miljöpåverkan härstammar främst från djuruppfödandet och djurhållningen. Framförallt nötkreaturs fodermältning orsakar mycket stora utsläpp av växthusgaser. Själva djurhållningen står för nästan 20 procent av världens växthusgasutsläpp. Tillkommer gör även miljöpåverkan till följd av ändrad markanvändning, såsom till exempel avverkning av regnskog för ny betesmark och ny odlingsmark för foder. Detta bidrar bland annat till en avsevärd minskning av den biologiska mångfalden, försurning av vattendrag och erosion av mark. Dessutom innebär en ständigt

ökande avskogning ännu mer koldioxidutsläpp och en förstärkt växthuseffekt, eftersom skog och i synnerhet regnskog är bra på att binda koldioxid. Det går även åt stora mängder vatten för köttproduktion, vilket skapar andra allvarliga miljö- och hälsomässiga problem (se åtgärdsgruppen "Vattenresurser" i detta häfte). I och med den internationella handeln, ökar andelen kött från andra delar av världen i svenska livsmedelsbutiker. Det innebär långväga transporter av mat och därmed ökade koldioxidutsläpp. Trots att svenskproducerat ekologiskt kött är på frammarsch, och av de flesta anses bättre för miljön än konventionellt och importerat kött, har flera forskningsrapporter lyft fram att en totalt sett minskad köttkonsumtion kan ge ännu större miljövinster.

Kopplat till långväga transporter av mat uppstår en miljöproblematik i form av koldioxidutsläpp. Det är en enkel åtgärd att äta mer säsonganpassad och lokalt odlad mat. Det finns även hälsoaspekter kopplade till vad vi äter. Enligt Livsmedelsverket är kött förvisso en viktig järnkälla och tillgodoser vårt behov av protein, men samtidigt finns ingen anledning att ur hälsosynpunkt äta så mycket kött som vi gör idag. En minskad köttkonsumtion, jämfört med idag, bidrar till ett antal positiva hälsoeffekter, såsom en reducerad risk att drabbas av exempelvis tjock- och ändtarmscancer.

Således finns det två enkla sätt att minska miljöpåverkan kopplat till det man äter - äta mindre kött och äta mer säsonganpassad lokalt producerad mat. Samtidigt kan man kanske må lite bättre på köpet. Att genomföra sådana åtgärder i en verksamhet, som omfattar många människor kan få positiva effekter på både kort och lång sikt. Framförallt kan det ge en sorts "ringar på vattnet-effekt" eftersom den globala ekonomin är strukturerad på ett visst sätt (se avsnittet "Inköpsstrategier" i detta häfte).

Om du vill veta mer

Naturvårdsverket – på Naturvårdsverkets hemsida (<http://www.naturvardsverket.se>) finns en mängd rapporter och dylikt som handlar om sambandet mellan vad vi äter och dess miljöpåverkan. Ett exempel är den här rapporten:

<http://www.naturvardsverket.se/Documents/publikationer6400/978-91-620-6456-3.pdf> Hämtad: 2014-06-10

Birgitta Johansson (red., 2008). "Klimatfrågan på bordet". En bok i serien "Formas fokuserar" som handlar om mat, miljö och klimat. Går att köpa i fysisk form eller att ladda ner gratis på: <http://www.formas.se/Forskning/Formas-Publikationer/Pocketbocker-Formas-fokuserar/KliMATfragan-pa-bordet1/> Hämtad: 2014-06-24

Åtgärd nr 11

Servera närodlat/egenodlad eller KRAV-märkt måltid 1 gång/månad

Beskrivning

Luncher som tillagas och serveras centralt inom arbetsplatsen skall vara baserade på:

- » Närproducerade varor
- » Egenodlade varor
- » KRAV-märkta varor
- » MSC-märkt fisk
- » ASC-märkt fisk och/eller skaldjur

Detta ska ske 1 ggr/månad.

Det går även bra att servera sådana måltider varje dag i två veckor under ett år istället. Minst 5 varor, som uppfyller ovan ställda krav, skall finnas med som ingredienser i måltiden

Omsorg om miljöns definition av närproducerat är: Sluttillverkat och konsumentförpackat inom en radie av 250 km från Linköpings city.

Detta kontrolleras

- » Matsedel med markerade ingredienser

Visste du?

Att känna doften av ett nyplockat äpple, att få påverka vad som odlas, att veta mer om hur moroten eller biffen produceras och att till och med få se odlaren/uppföraren i ögonen - det är en stark önskan hos allt fler konsumenter i Sverige. Faktum är att intresset för lokal mat från det svenska lantbruket aldrig varit större. De viktigaste orsakerna som anges för att köpa lokalt eller regionalt är att man vill främja kortare transporter, miljön, småskalig produktion och en levande landsbygd.

Källa: <http://www.lrf.se/Mat/Narproducerat/>
Hämtad: 2014-06-17

Åtgärd nr 12

Servera närodlat/egenodlad eller KRAV-märkt måltid 2 gånger/månad

Beskrivning

Luncher som tillagas och serveras centralt inom arbetsplatsen skall vara baserade på:

- » Närproducerade varor
- » Egenodlade varor
- » KRAV-märkta varor
- » MSC-märkt fisk
- » ASC-märkta fisk och/eller skaldjur

Detta ska ske 2 ggr/månad.

Det går även bra att servera sådana måltider varje dag i fyra veckor under ett år istället. Minst 5 varor, som uppfyller ovan ställda krav, skall finnas med som ingredienser i måltiden

Omsorg om miljöns definition av närproducerat är: Sluttillverkat och konsumentförpackat inom en radie av 250 km från Linköpings city.

Detta kontrolleras

- » Matsedel med markerade ingredienser

Visste du?

Närproducerad mat kan vara bättre ur miljösynpunkt, på flera plan. Generellt sett krymper avståndet mellan producent och konsument, vilket leder till kortare transporter. Maten behöver inte åka så långt eller lastas om och lagras i energikrävande kylrum. Det är dock inte självklart att närproducerad mat alltid är bättre om man beräknar växthusgasutsläpp och jämför mellan konventionellt odlad närproducerad mat och ekologisk mat som transporterats långväga. Däremot finns det andra fördelar med närproducerat. Exempelvis får lokala bönder uppskattning ansikte mot ansikte och bättre betalt för sina varor, och kan därmed utveckla produktionen på gården vilket bidrar till ökad mångfald i landskapet.

Källa: <http://miljosmartmat.se/jordbruket/>
Hämtad: 2014-06-17

Åtgärd nr 13

Vegetarisk måltid 1 gång/vecka

Beskrivning

Bestäm en dag i veckan då det lagas en gemensam vegetarisk måltid till omsorgstagarna på arbetsplatsen. Det spelar ingen roll om det är samma veckodag varje vecka eller olika dagar, så länge den vegetariska måltiden serveras en gång i veckan.

Gör en matlista

Gör en inköpslista.

Informera all personal, även vikarier, om åtgärden.

Vegetarisk är en måltid som ej innehåller kött, fisk, fågel eller skaldjur.

Detta kontrolleras

- » Visa matsedel
- » Visa inköpslista som ett exempel

Visste du?

Det har skrivits många rapporter som konstaterar att kött är det livsmedel som påverkar miljön allra mest. Det är mer än trafikens utsläpp globalt. Trots detta ökar enligt Jordbruksverket den svenska köttkonsumtionen ständigt, och även om kött är rikt på järn och protein finns det enligt Livsmedelsverket inga skäl ur hälsosynpunkt att äta så mycket kött som vi gör idag. Tvärtom ökar en hög köttkonsumtion risken för olika sjukdomar, bl.a. tjock- och ändtarmscancer. Därmed finns det flera skäl att äta lite mindre kött än vi i genomsnitt gör i Sverige idag, av såväl miljö- som hälsoskäl.

Källa: <http://www.naturvardsverket.se/Documents/publikationer6400/978-91-620-6456-3.pdf>
Hämtad: 2014-06-17

Åtgärd nr 14

Vegetarisk måltid 2 gånger/vecka

Beskrivning

Bestäm två dagar i veckan då det lagas en gemensam vegetarisk måltid till omsorgstagarna på arbetsplatsen – antingen alltid samma veckodagar eller alternera mellan veckans olika dagar.

Gör en matlista

Gör en inköpslista.

Informera all personal, även vikarier, om åtgärden.

Vegetarisk är en måltid som ej innehåller kött, fisk, fågel eller skaldjur.

Detta kontrolleras

- » Visa matsedel och vilka veckodagar som är "vegetariska"
- » Visa inköpslista som ett exempel

Visste du?

Förutom att äta mindre kött överlag finns flera sätt att äta kött lite smartare. Till exempel kan man äta lite mindre köttbitar, välja ekologiskt kött och svenskt naturbeteskött samt se till att ta vara på resterna (alltså inte slänga lika mycket som många gör idag).

Källa: <http://www.naturskyddsforeningen.se/vad-du-kan-gora/gron-guide/5-satt-att-ata-dig-miljosmart>

Hämtad: 2014-06-17

Åtgärd nr 15

100 sätt att rädda maten

Beskrivning

Köp in boken ”100 sätt att rädda maten” av Annica Triberg och bilda en studiecirkel på arbetsplatsen, som diskuterar bokens innehåll. Tre förändringar i hushållet skall genomföras efter studiecirkeln.

Bestäm dagar när ni skall träffas.

Läs ett antal sidor i boken inför träffen.

Utse en gruppleddare som ansvarar för träffarna.

En träff = ca 1 - 1,5 h.

Minst 4 träffar.

Detta kontrolleras

- » Gruppens diskussioner och träffar ska finnas dokumenterade.
- » Att 3 förändringar har skett i hushållet efter studiecirkeln genomförande.

Visste du?

Några tips för att spara på maten:

Avskuren gräslök, grönkål, kronärtskocka och sallad kan förvaras i en tät plastpåse med några droppar vatten för att hindra uttorkning.

Blast från till exempel betor kan användas i wok-rätter.

Gurka bör inte förvaras i särskilt låg eller hög temperatur, då den är känslig för detta.

Pepparrot går utmärkt att frysa; det går rentav enklast att riva när pepparroten är frusen.

Tomat bör förvaras i rumstemperatur p.g.a. att den är känslig för kyla.

Frukt och bär kan lagras i frys i ett år eller mer. Ett tips är att frysa in frukt du inte hinner äta innan den blir dålig; perfekt till smoothies.

Är morötterna mjuka – lägg dem i vatten så återfår de sin spänst.

Källa: http://slangintemat.se/wp-content/uploads/2011/02/KfS_SIM-broschyr_2012.pdf

Hämtad: 2014-06-17

Avfall

Uppkomst och hantering av avfall har länge betraktats som ett miljöproblem. Mot bakgrund av det har en mängd styrmedel och regler tagits fram såväl inom EU som Sverige. Detta har bland annat resulterat i att väldigt lite avfall numera deponeras, dvs. grävs ner på soptipp. Deponering av avfall har ansetts problematiskt eftersom det ger upphov till olika kemiska reaktioner när olika avfallstyper blandas. Kemiska ämnen har lakats ut och sipprat ner i grundvattnet och förorenat det. Dessutom har deponering ansetts vara ett problem, eftersom det är svårt att hitta någonstans att faktiskt göra av alla sopor. I takt med att avfallsmängderna har ökat lavinartat under 1900- och 2000-talet har EU tagit fram en så kallad avfallsstrategi. Den bygger på:

1. att minska uppkomsten av avfall på olika sätt
2. att återanvända så mycket material som möjligt
3. att återvinna råvaror och material ur avfall
4. att energiutvinna exempelvis genom förbränning i kraftvärmeverk
5. att deponera avfallet

Deponeringen är dock numera hårt reglerad såtillvida att en deponi måste uppfylla strikta krav på utformningen.

Trots EU:s avfallsstrategi och arbetet med att minska och hantera avfallet som uppkommer, fortsätter mängden avfall, framförallt från hushåll, att öka med flera procent varje år. Avfall Sverige uppskattar att vi slänger ungefär 500 kg sopor per person och år. Det största miljöproblemet som den ständiga avfallsökningen ger upphov till, är att vi förbrukar mer resurser, vilket i sin tur ger upphov till andra miljöproblem. Vissa resurser kommer förr eller senare att ta slut. Dessutom blir det allt svårare att ta

hand om den ökande avfallsmängden. Inte ens med energiutvinning och materialåtervinning kan detta avhjälpas. Trots rökgasrening ger energiutvinning upphov till utsläpp av förorenande ämnen och slaggprodukter. Det sker en så kallad materialförlust vid materialåtervinning (dvs. det är inte möjligt att göra en komplett återvinning.)

Den enorma mängden avfall gör det mycket svårt att se till att allt omhändertas på ett miljömässigt ansvarsfullt sätt. Det finns exempelvis dokumenterat att det har bildats en hel ö av plastsopor i Stilla Havet på grund av avfall som kastats i havet. Ett avfallsflöde som ökar massivt är elektronikavfall, eftersom vi använder mer och byter till nya elektroniska produkter allt oftare.

Sammantaget gör denna problematik att det är mycket viktigt att minska mängden avfall i samhället drastiskt. Det uttalar klart och tydligt i EU:s avfallsstrategi som Sverige arbetar efter. Något som har uppmärksamats de senaste åren är möjligheterna att återvinna metaller och mineraler som vi tidigare grävt ner i deponier, t.ex. elektronikprodukter. En mobiltelefon kan till exempel innehålla fler än 40 olika metaller och mineraler. Vi kan även ta tillvara de resurser som finns under marken, t.ex. uttjänta kopparkablar. Det kallas urban mining.

Att både lyckas minska mängden avfall, samt omhänderta det avfall som ändå uppkommer är naturligtvis en stor samhällsutmaning. Men det finns många olika sätt att direkt påverka utvecklingen på området avfall, inte minst som verksamhet inom kommunen. I detta häfte finns ett antal åtgärder ni kan välja för att vara "mat-smarta" (se även åtgärdsgruppen "Mat & miljö" i detta häfte).

Om du vill veta mer

Birgitta Johansson (red., 2004). "Sopor hit och dit"- på vinst och förlust. Formas Fokuserar. En bok som getts ut av Forskningsrådet för miljö, areella näringar och samhällsbyggande, Formas. Den innehåller texter av arton forskare och experter samt tre intressenter i avfallsbranschen, och belyser avfall ur en rad olika synvinklar. Lättläst och tankeväckande.

Basel Action Network – En internationell icke-statlig organisation (NGO) baserad i USA som arbetar för att förhindra dumpning av elektronikavfall från rika länder till låginkomstländer, samt att skapa ett ansvarsfullt omhändertagande av elektronikavfall. De har släppt ett flertal filmer och rapporter om ämnet, vilka går att finna på hemsidan.

<http://www.ban.org/> Hämtad: 2014-06-10

Linköpings universitet – avdelningen för industriell miljöteknik driver flera projekt inom "urban mining". Det finns flera reportage och dylikt på universitetets hemsida, till exempel följande: <http://www.liu.se/forskning/reportage/gruvorna-vi-glomt-bort?l=sv> Hämtad: 2014-06-10

Åtgärd nr 16

Kompost

Beskrivning

En varmkompost finns på arbetsplatsen. Den skall vara i drift och fungera. Komposten skall vara säker mot skadedjur, t.ex. fåglar och möss. Komposten ska vara i drift året runt. Fråga hyresvärderna om ni får införskaffa en kompost. Fråga även om hyresvärderna kan bidra ekonomiskt till komposten eller delge kunskap om dess skötsel.

Anmälan om kompost ska göras till miljökontoret. Blanketter finns att hämta via internet.

Informera alla i personalgruppen om hur komposten skall skötas. Utse en kompostansvarig person. Anpassa köket med kärl som är till för att samla kompostmaterial i. Strömateriel och verktyg för kompostens skötsel bör finnas i anslutning till komposten.

Detta kontrolleras

- » Att det finns en fungerande kompost på arbetsplatsen

Visste du?

Kompostering är ett bra sätt att återföra organiskt material till jorden. Kompostmullen höjer jordens goda egenskaper och gör så att växterna mår bra. Privathushåll kan enkelt bidra till en minskning av avfallsproblemen genom att kompostera. Det minskar såväl transportererna som hanteringen av avfall, och dessutom minskar det även dina egna sopkostnader.

Mer tips och information finns att söka på nätet.

Åtgärd nr 17

Gröna påsen och Gröna linjen

Beskrivning Gröna påsen

Gröna påsen används i hushåll och verksamheter där en mindre mängd matavfall uppkommer. Hushållet sorterar sitt matavfall i gröna påsar, som omhändertas av Tekniska verken och blir biogas. Det är viktigt att alla sopor sorteras i påsar – matavfall i Gröna påsen och övrigt avfall i soppåsen för övrigt hushållsavfall. Eftersom arbetsplatserna inom äldre- och handikappomsorg är olika verksamheter finns det olika lösningar på hur Gröna påsen ska/kan sorteras.

Kontakta Tekniska verken för att få hjälp med att avgöra om det är Gröna påsen eller Gröna linjen som är aktuellt för din/er arbetsplats. Ring till Tekniska verkens växel på 013-20 80 00. Berätta vad för slags verksamhet ni är och att ni vill komma igång med att sortera hushållsavfallet i Gröna påsen alt Gröna linjen. Ni blir då vidarekopplade till rätt person.

Beskrivning Gröna linjen

I en verksamhet där det uppkommer en större mängd matavfall, som till exempel i en restaurang, en servering, ett stort lunchrum eller i en butik har Tekniska verken tagit fram en lösning som innebär att matavfallet samlas upp direkt i ett större kärl, antingen i påsar eller i en innersäck som fästs i kärlet. En bil på en särskild tur, Gröna linjen, kommer och hämtar kärlet på plats hos respektive verksamhet för att sedan köra det direkt till biogasanläggningen.

För att avgöra om det är Gröna påsen eller Gröna linjen som är aktuellt, samt få hjälp med att komma igång, kontakta Tekniska verkens växel på 013-20 80 00, berätta

vad för slags verksamhet ni är och att ni vill komma igång med Gröna påsen eller Gröna linjen, för att bli vidarekopplade till rätt person.

Källa: <http://www.tekniskaverken.se/avfall-atervinning/foretag/linkoping/matavfall/index.xml>

Hämtad: 2014-06-18

Detta kontrolleras

- » Att hushållsavfallet sorteras på rätt sätt och att det finns gröna soppåsar "hemma" eller att verksamheten lägger sitt köksavfall i kärlet för "Gröna linjen", beroende på vilket alternativ som är aktuellt.

Visste du?

Med en enkel vardagsinsats gör du miljönytta.

Närmare hälften av det som du slänger i soptunnan är matavfall. Sortering av matresterna i Gröna påsen innebär att såväl energin som näringen i maten tillvaratas, genom att biogas produceras av matresterna. Biogas kan användas till både fordonsbränsle och biogödsel. Den stora miljömässiga fördelen med biogödsel är att det kan ersätta miljöskadligt konstgödsel i lantbruket.

Källa: <http://www.tekniskaverken.se/avfall-atervinning/hushall/matavfall/index.xml>

Hämtad: 2014-06-18

Åtgärd nr 18

Källsortering

Beskrivning

Källsortering i alla kök på arbetsplatsen med undantag för privata kök. Flera arbetsplatser som källsorterar kan dela återvinningsrum.

Med källsortering menas återvinning av exempelvis:

- » Tidningspapper
- » Pappersförpackningar
- » Glas
- » Metall
- » Hårdplast, mjukplast
- » Miljöfarligt avfall
- » Batterier
- » Elavfall

Observera att läkemedel skall lämnas till apoteket.

Diskussion bör tas hur det sorterade materialet kommer till återvinningsstationen/miljostationen. Diskutera gärna med fastighetsägaren om ni tycker att återvinningsrummet ska förändras/förbättras.

Detta kontrolleras

- » Inspektion av sorteringen

Visste du?

Återvinning gör att du både sparar energi och minskar din klimatpåverkan, och återfinns som ett viktigt steg i EU:s strategi för att minska mängden miljöproblem kopplade till avfall och avfallshantering. När råvaror kan återvinnas kan stora miljövinster göras genom att en stor mängd resurser sparas. Detta då tillverkning av produkter kan börja direkt i fabriken istället för till exempel i gruvan, vilket minskar behovet av uttag av nya naturresurser och därmed också problemen kopplade till detta.

Exempelvis ger avfall från gruvor upphov till stora miljöproblem, och är mycket svårromhändertaget, något som alltså kan minskas drastiskt genom en utökad återvinning i samhället.

Källa: <http://www.linkoping.se/Miljo-halsa/Avfall-och-atervinning/>
Hämtad: 2014-06-18

Åtgärd nr 19

Loppmarknad

Beskrivning

En loppmarknad anordnas på boendet – antingen en på våren eller en på hösten. Minst 10 % av inkomsterna går till en miljöorganisation t.ex. Naturskyddsföreningen.

Detta måste planeras:

- » Insamling av prylar
- » Vem tar emot prylar?
- » När tas prylarna emot?
- » Prissättning
- » Ersättning till de som lämnar prylar eller skänker man prylar till loppmarknaden?
- » När ska loppmarknaden gå av stapeln?
- » Vad gör vi med inkomsterna?

Detta kontrolleras

- » Det skall finnas en skriftlig inbjudan som har skickats ut till berörda.
- » Dokumentation/bilder över loppmarknadsdagarna
- » Ett kvitto eller dylikt på att angiven del eller mer av inkomsterna skänkts till en miljöorganisation.

Visste du?

Återanvändning av föremål är ett viktigt led i en mer ekologiskt hållbar resurshushållning. Jordens resurser är begränsade. Kan man minska nyttillverkningen av ”slit-och-släng”-produkter till förmån för ett återanvändande av befintliga produkter kommer både material och energi att kunna sparas, och på så sätt bidra till att vi rör oss i en mer hållbar riktning.

Mer tips och information finns att söka på nätet.

Utbildning och kunskap

Det påpekas ofta att kunskap är det viktigaste medlet vi har för att nå en mer hållbar utveckling. FN har till och med gått så långt som att konstatera att utbildning är det allra mest centrala styrmedlet överhuvudtaget för att styra samhället i en mer hållbar riktning. 2005-2014 utlyste FN som utbildningsperiod för hållbar utveckling.

Naturen har ingen egen röst och miljöproblem uppstår till följd av saker som vi gör i samhället. Därför är kunskap om såväl natur som samhälle en förutsättning för att förstå miljöproblem. Med tanke på den mängd information som finns tillgänglig, ligger kanske termen informations-samhälle nära till hands. Mängden information som ständigt omger oss på sociala nätverk, i nyheterna och reklambroschyrerna innebär dock att det inte alltid är så lätt att veta vad som är rätt eller fel, hur gärna man än vill göra det som är bäst för miljön.

Ett närliggande exempel är insektsgiftet DDT. Kort efter lanseringen på 1940-talet fick upphovsmannen Nobelpriset i medicin för upptäckten. Världens problem kopplade till insekter, såsom malariaspridningen, såg ut att vara till ända. Malaria utrotades nästan helt i vissa områden. Men det dröjde inte länge förrän det uppdagades att DDT var

ett miljögift med skadliga effekter på människor, på annat djurliv än myggorna, samt på vegetation. DDT är sedan 1970-talet förbjudet att använda i Sverige och förbud råder i hela västvärlden. Ämnet användes alltså i god tro, men ny kunskap kunde påvisa oanade konsekvenser. Det här exemplet visar på att kunskap kan vara svårt på många sätt. Det finns dessutom många särintressen, som aktivt arbetar med informationsspridning, samtidigt som det kommer ny kunskap hela tiden.

Något som är säkert är dock att kunskap kan vara någonting gott, eftersom kunskap kan ge olika verktyg för att förstå och tänka kring världen och varför saker är så som de är. När det gäller miljöproblemen är detta mycket viktigt. De får oss att ifrågasätta hur vi förhåller oss till vår omvärld, vår natur och till varandra. Kanske kan ny kunskap och nya tankesätt göra att man betraktar världen på ett lite annat sätt, och börjar göra saker lite annorlunda? I bästa fall kan kunskap vara ett mycket viktigt verktyg för att förstå och hantera miljöproblemen som finns idag, och de problem som kommer att uppstå i framtiden.

Om du vill veta mer

Klas Sandell, Johan Öhman och Leif Östman (2003), "Miljödidaktik: naturen, skolan och demokratin". – En bok som handlar om olika sätt att tänka kring lärande, kunskap och miljöproblem, och hur detta hänger ihop.

Bernt Gustavsson (2000). "Kunskapsfilosofi: tre kunskapsformer i historisk belysning". – Populärvetenskaplig bok om kunskap och vad det är för någonting, både historiskt och idag.

Per Gyberg (2003), "Energi som kunskapsområde – om praktik och diskurser i skolan." En avhandling skriven av en forskare vid Linköpings Universitet. Den handlar om frågor kring kunskap med fokus på hur energi som kunskapsområde behandlas i den svenska skolan.

Per Gyberg och Carl-Johan Rundgren (2013), "Tio skäl att strunta i miljön: om varför det är så svårt att förändra vardagligt beteende". En liten, lättläst bok som de flesta nog kan känna igen sig i. Den handlar om hur de flesta människor känner till att vi står inför enorma miljöproblem, och hur det trots denna kunskap är svårt att ändra sitt vardagliga beteende.

Serien "Lärandets Idéhistoria" – En serie producerad av UR. Den kretsar kring lärande och kunskap ur ett idéhistoriskt och kunskapsteoretiskt perspektiv. Lättillgänglig och intressant! Återfinns på: <http://www.ur.se/Produkter/177221-Larandets-idehistoria-Vad-ar-betyg>. Hämtad 2014-06-09

Åtgärd nr 20

Utbilda personalen i energibesparing

Beskrivning

Personalen utbildas under 1-2 timmar på en eller flera personalkonferenser. Utbildningen sker varje år man har åtgärden och åtminstone 50 % av personalen skall vara närvarande.

Energi- och klimatrådgivarna i Linköpings kommun kan kontaktas för att boka datum och tid för utbildningen, se <http://www.linkoping.se/energi>. Det går även bra att ordna egna utbildningar med andra utbildare – att variera från år till år rekommenderas om man väljer åtgärden flera år i rad.

Detta kontrolleras

- » Närvarolista inklusive datum då utbildningen ägde rum skall finnas
- » Information om hur många som har deltagit i förhållande till antalet anställda på arbetsplatsen

Visste du?

Energispartips till köket från Energimyndigheten:

Håll koll på temperaturen i såväl kylan som frysen. I kylan lyder den allmänna rekommendationen +5 grader och i frysen -18 grader. Varje extra grad kallare ökar energianvändningen med drygt 5 procent.

Se till att ha koll på energimärkningen om du ska köpa ny kyl eller frys. Kylar och frysar i energiklass A+++ är mest energieffektiva.

Om du har lock på kastrullen använder du bara en tredjedel så mycket energi som med locket av.

När du ska köpa ny ugn så titta på energimärkning. Från år 2015 utökas energimärkningen med ytterligare tre A-klasser där energiklass A+++ är effektivast.

Köksfläkten drar inte så mycket el, men energin som går åt för att ersätta den uppvärmda inomhusluften som köksfläkten drar ut ur huset kan vara mer än tio gånger så stor. Från år 2015 får köksfläktar energimärkning så att du enkelt kan välja energieffektivt.

Använd vattenkokare när du ska koka upp vatten. Det sparar både energi och tid. När du ska värma bara en kopp vatten eller 1-2 matportioner är mikron ett bra alternativ.

Källa: www.energimyndigheten.se/sv/Hushall/Tips-pa-hur-du-spar-energi--/Matlagning-och-matforvaring/
Hämtad: 2014-06-18

Åtgärd nr 21

Brukarmedverkan och anhörigmedverkan

Beskrivning

Alternativ 1

Brukarna diskuterar miljöfrågor med personalen på arbetsplatsen/boendet. Detta för att tillsammans skapa kunskap om miljöproblem och varför de är viktiga att försöka hantera. Diskussionerna kan bygga på de miljöåtgärder som arbetsplatsen jobbar efter, t.ex. inköp av miljövänliga städprodukter, batterier, lågenergilampor, hygienartiklar, minskad vattenförbrukning osv. På så sätt kan man skapa en konkret, sammanhållen bild av hur miljöproblem hänger ihop med det vi gör i vardagen och i våra verksamheter.

Diskussionerna/mötena skall protokollföras.

Källsortering i fem privata lägenheter/hushåll.

Om en daglig verksamhet väljer denna åtgärd så kan man diskutera med brukarna hur de källsorterar i sina hemmiljöer.

Alternativ 2

Anhöriga till omsorgstagare informeras om arbetsplatsens arbete med omsorg om miljön. Information om hur anhöriga kan hjälpa omsorgstagaren med inköp av miljövänliga städprodukter, batterier, lågenergilampor, hygienartiklar samt att anhöriga hjälper till med källsortering.

Källsortering i fem privata lägenheter/hushåll.

Informationsmaterial/brev till anhöriga ska finnas.

Detta kontrolleras

- » Protokollförda informationsmöten eller arkiverade informationsbrev.
- » Kontroll av att källsortering genomförs hos 5 privata – antingen genom personalens berättelse eller visuell inspektion.

Visste du?

I Linköping pågår hela tiden arbetet för att utveckla staden i riktning mot ett hållbart samhälle, såväl för dagens som för framtidens Linköpingsbor. Idag handlar kommunens strategiska miljöarbete till stor del om att försöka göra Linköping till en koldioxidneutral kommun, vilket är en tuff utmaning som kräver en stor omställning.

Källa: <http://www.linkoping.se/Miljo-halsa/Hallbara-Linkoping/>

Hämtad: 2014-06-18

Åtgärd nr 22

Samarbete mellan olika utförare

Beskrivning

När det finns olika utförare i samma hus t.ex. basansvar, lunchservering, hemtjänst, fritid m.m. kan samarbete om miljöarbete ske. Det kräver att alla utförare arbetar med samma åtgärder efter ett gemensamt certifikat. Gemensamma möten, där miljön diskuteras, skall dokumenteras och protokollföras. Det skall finnas ett omsorg om miljö-ombud från varje utförare. Man ska tydligt kunna se de olika ombudens ansvar för de olika miljöåtgärderna.

Detta kontrolleras

- » Att det finns protokollförda möten.
- » Att det finns namngivna ombud från varje utförare.
- » Uppdelningen av arbetet med de olika miljöåtgärderna skall framgå klart och tydligt.

Visste du?

Samarbete över utförargränserna innebär att hela huset jobbar efter samma miljömål och man utför miljöåtgärderna med gemensamma krafter. Lösningar kan bli effektivare och man kan dela på kostnaderna.

Elektricitet

”Det svenska samhället är elberoende” – det slår Energimyndigheten fast på sin hemsida. Mycket riktigt är elektricitet något som genomsyrar i stort sett hela samhällets uppbyggnad. Elektricitetens primära användningsområde var uppvärmning och belysning. Idag används den i allt från elvispar, tvättmaskiner och tåg till globala kommunikations- och övervakningssystem. Elen underlättar och strömmar genom vår vardag på ett mycket påtagligt sätt. Hela den globala ekonomin med finansiella transaktioner på elektronisk väg, bygger på tillgång till elektricitet. Det är så vanligt att det är lätt att ta elektricitet för givet.

All elanvändning har en påverkan på miljön, men den är inte direkt orsakad av själva användningen utan uppstår främst vid produktionen av el. Ett vattenkraftverk påverkar det ekologiska systemet i den älv där kraftverket är förlagt. Ett kraftvärmeverk, där sopor förbränns för att producera el och fjärrvärme, släpper ut olika miljöpåverkande ämnen såsom dioxiner. Utsläpp av sådana ämnen och partiklar kan dock delvis åtgärdas med reningsteknik. El producerad av kärnkraft ger upphov till stora miljökonsekvenser. Framförallt när uran bryts. Det föreligger även risker vid slutförvaring av uttjänt kärnbränsle. Även förnyelsebara energikällor, såsom el producerad av solceller, har en miljöpåverkan. Det går bland annat åt många sällsynta mineraler och metaller vid tillverkningen av solceller.

Det finns också en global dimension i miljöproblematiken som elproduktion orsakar. Detta beror på ämnen som är till synes harmlösa, nämligen utsläpp av koldioxid och andra så kallade växthusgaser. Trots att elektricitet som produceras i Sverige till stor del baseras på vattenkraft och kärnkraft med låga utsläpp av växthusgaser vid

själva elproduktionen, försvinner inte denna problematik. Det beror på att elsystemen är sammankopplade mellan flera europeiska länder, där en stor del av elen produceras i kraftverk med höga koldioxidutsläpp.

Sammantaget innebär detta att all produktion av elektricitet medför en miljöpåverkan, om än olika stor beroende på produktionsmetod. Det som får allra störst effekt för miljön är alltså ett minskande av samhällets totala energi-användning.

De flesta är överens om att allra allvarligast är klimatförändringarnas effekter. Energimyndigheten konstaterar att eftersom dessa effekter är diffusa och svåra att se i närtid, blir de uppmärksammade långsamt. Det innebär att det krävs speciella insatser och åtgärder för att snabba på en klimatanpassning av energisystemet och därmed elsystemet. I egenskap av fastighetsägare, ägare av energibolag och i rollen som informatör har kommuner möjligheter att vara pådrivande genom att styra elanvändningen på olika sätt. Olika verksamheter inom kommunen har här en viktig roll att spela, inte minst inom äldreomsorg och omsorgssektorn. Här finns stora möjligheter att minska användningen av elektricitet i exempelvis servicehus och boenden. Även små åtgärder, som att byta till lågenergibelysning, kan få en positiv miljöeffekt. En minskad användning av el i Sverige kan få en global påverkan. Elsystemet i Sverige är sammankopplat med det europeiska systemet. Till exempel kan svensk vattenkraftsproducerad el, med låg klimatpåverkan, exporteras om elanvändningen i Sverige minskar. Därmed minskar också det totala behovet av el med hög klimatpåverkan inom det europeiska elsystemet. Man skulle kunna säga att en inbesparad kWh är gratis, och faktiskt på sikt kan ge positiva effekter i form av minskad klimat- och miljöpåverkan.

Om du vill veta mer

Mats Areskoug & Per Eliason (2012), ”Energi för hållbar utveckling: Ett historiskt och naturvetenskapligt perspektiv”.

- En bok som vänder sig till alla som är intresserade av energi- och miljöfrågor, behandlar energi ur ett naturvetenskapligt och historiskt perspektiv.

<http://www.energimyndigheten.se> – På Energimyndighetens hemsida finns mängder av nyheter, rapporter och informationsmaterial som relaterar till såväl elanvändning och produktion som energi mer generellt. Varje år släpps rapporten Energiläget som sammanställer hur det ser ut i Sverige avseende energi. Rapporten finns att ladda ner gratis från hemsidan, tillsammans med mycket annat gratismaterial.

<http://www.naturvardsverket.se/Amnen/Energi/> - Naturvårdsverket har en temasida för energi där det finns mycket material som behandlar miljöaspekter av energianvändning, och hur det hanteras i samhället.

Åtgärd nr 23

Belysning A

Beskrivning

Energibesparande åtgärder gällande belysning innebär att ni väljer en eller flera av följande åtgärder och genomför:

- » Byte av en lamparmatur till en LED-lamparmatur
- » Byte av 3 ljuskällor – till LED lampor
- » Installation av timers på 5 lampor

Detta kontrolleras

- » Kontroll av att lampor/belysning är utbytt enligt ovan

Visste du?

Sveriges riksdag har fattat beslut om att energianvändningen i svenska bostäder och lokaler ska minska med 20 % fram till år 2020 och med 50 % till år 2050. För att dessa mål ska vara möjliga att nå krävs energieffektivisering inom hela byggsektorn, såväl nybyggnation som ombyggnation, det har Energimyndigheten slagit fast. För att ha möjlighet att nå dessa energieffektiviseringsmål krävs alltså såväl stora riktade insatser som små, mer vardagliga handlingar såsom att byta till lågenergilampor och dylikt.

Källa: <http://www.energimyndigheten.se/Foretag/Energieffektivt-byggande/Lokaler-och-flerbostadshus/Aga/Samordning-av-energieffektivisering-i-byggnader/>
Hämtad: 2014-06-18

Åtgärd nr 24

Belysning B

Beskrivning

Energibesparande åtgärder gällande belysning innebär att ni väljer minst en av följande åtgärder och genomför:

- » Byte/byten av lysrörsarmaturer till T5-rör - gäller för korridorer, matsal eller större samlingsrum där många armaturer byts ut.
- » Installation av rörelsedetektor i trappuppgångar och korridorer.
- » Installation av ljusreglerande ljuskällor dvs. att lampan lyser mindre eller inte alls desto ljusare det blir i rummet.

Detta kontrolleras

- » Kontroll av att lampor/belysning är utbytt enligt ovan.

Visste du?

Möjligheterna att minska elanvändningen genom byte av belysningssystem är mycket stora, enligt en riksomfattande studie som gjorts av Energimyndigheten. Av studien framgår att mer än 63 procent av kontoren, 67 procent av idrottsanläggningarna, 73 procent av skolorna och hela 82 procent av sjukhusen har föråldrade belysningssystem. När besparingspotentialen omvandlas till kronor framgår att effekterna blir enorma. Om Sveriges skolor skulle byta ut all gammal belysning skulle man spara totalt nästan 350 miljoner kronor per år. Det motsvarar 38 miljoner skolluncher under ett år.

Källa: www.energimyndigheten.se/Global/Foretag/Belysning/Nar_ljusnar_det_belysrapport_mailversion.pdf
Hämtad: 2014-06-18

Åtgärd nr 25

Elförbrukning

Beskrivning

Med hjälp av elbolaget följer man upp arbetsplatsens elförbrukning månad för månad. Redovisning av förbrukning och kostnader för elanvändning görs vid fyra personalmöten. Därefter utarbetas en plan för att strategiskt arbeta med en ständig minskning av elförbrukningen. Besparingsåtgärder antecknas och sparas. Sedan arbetar man med dessa under året för att minska sin elförbrukning.

Det centrala i åtgärden är att ett långsiktigt, medvetet ”tänk” kring verksamhetens elförbrukning etableras. Väljs åtgärden även kommande verksamhetsår går det bra att fortsätta sitt strategiska arbete med att ständigt minska elförbrukningen.

Detta kontrolleras

- » Kontroll av att elen är avläst varje månad, och att det verkar finnas en positiv långsiktig trend (dvs. kontinuerligt sjunkande elförbrukning).
- » Diskussion skall finnas antecknad från fyra personalmöten.
- » En plan som dokumenterar det strategiska arbetet med att minska elförbrukningen, innehållande de åtgärder som har satts in för att minska elanvändning.
- » Det viktiga är att visa ett långsiktigt och medvetet ”tänk” kring sin elförbrukning!

Visste du?

Haffa energitjuvarna

Leta upp onödiga eltjuvar som kan finnas gömda hemma. Vanliga storslukare är till exempel gamla frysboxar, överflödigt belysning och dragiga fönster. Om det behövs nya produkter är det enkelt att hitta de energisnålaste alternativen i Sverige på Toptensverige.se

Med hjälp av en grenkontakt med egen strömbrytare blir det enkelt att stänga av flera apparater samtidigt, så att ingen maskin står och drar el i onödan.

En annan bra grej är att välja el märkt med Bra Miljöval. Då får du el från sol, vatten och vind med minsta möjliga miljöpåverkan.

Källa: <http://www.naturskyddsforeningen.se/vad-du-kan-gora/gron-guide/fem-satt-att-vara-miljosmart-hemma>
Hämtad: 2014-06-18

Åtgärd nr 26

LED-elljusstakar, -julgransbelysning, -ljusslingor

Beskrivning

Alla elljustakar, julgransbelysning och ljusslingor i de gemensamma utrymmena ska bestå av LED-lampor. Om man tycker det blir dyrt att köpa in LED-lampor till alla ljusstakar etc. kan man göra så att man använder färre antal ljusstakar och har LED-belysning i de man använder. Tänk på att revisionen är i oktober. Affärerna har ännu ej plockat fram juldekorationer. Se till att inhandla LED-belysning året innan, om det går, alternativt komplettera revisionen efter lampinköpen.

Detta kontrolleras

- » Kontroll av att endast LED-lampor finns i elljustakar, julgransbelysning och ljusslingor.

Visste du?

Energimyndigheten har traditionsenligt testat fönsterstjärnor, ljusslingor och juldekorationer. Testet visar att Energianvändningen är 20 gånger högre för den som väljer glödlampor istället för LED-lampor i sin advents- och julbelysning. Om en miljon hushåll väljer LED-lampor i sin advents- och julbelysning sparar de tillsammans ca 271 miljoner kilowattimmar från första advent till tjugondag Knut. Är belysningen tänd i 6 timmar per dygn, istället för dygnet runt såsom i testet, sparas ytterligare 10 miljoner kilowattimmar.

Källa: <http://www.energimyndigheten.se/Hushall/Testerresultat/Testresultat/Advents-och-julbelysning-2013/>
Hämtad: 2014-06-18

Transporter

Att transportsektorn idag är ohållbar, är svårt att blunda för. Frågan har fått stor uppmärksamhet och varit föremål för stundom hetsig debatt sedan miljöfrågorna på allvar fördes upp på den politiska dagordningen under 1960-talet. Inte minst politiskt har transportsektorn och dess klimat- och miljöpåverkan återkommande varit föremål för debatt. När man ägnar det en tanke eller två är det enkelt att förstå varför. Privatbilismen har fullkomligen exploderat på väldigt kort tid. Mängden varor som transporteras via fartyg, medelstora flyg och i lastbil har också ökat. Alla som någon gång har åkt på Autobahn vet hur det känns att befinna sig i samhällets pulsåder, kryssandes bland en aldrig sinande ström av lastbilar.

Enligt Naturvårdsverket, som ansvarar för att samordna en stor del av Sveriges miljöarbete, måste vi ändra vårt beteende och samhällsplanera smartare för att bygga upp ett långsiktigt hållbart transportsystem. Ny, bättre teknik och energieffektivisering rår helt enkelt inte på den negativa miljö- och hälsopåverkan som dagens transportsystem bidrar till. Det handlar bl.a. om koldioxidutsläpp

från förbränningsmotorer, utsläpp av ämnen som orsakar försurning och övergödning, utsläpp av ämnen som skadar människors hälsa osv. Ett stort behov finns alltså att öka andelen bilar som körs på förnyelsebara bränslen, samt mängden elbilar istället för bensindrivna bilar. Vi behöver också, i betydligt högre utsträckning, övergå till kollektivt resande. Enligt Naturvårdsverket tyder det mesta på att inte ens detta räcker.

Problemen med transportsektorn är alltså flertaliga, och bidrar till både lokala och globala miljöproblem. När det gäller transporter har man som enskild individ goda möjligheter att, med relativt små medel, ändra sitt beteende och således göra skillnad. I en verksamhet där bilar ingår kan man exempelvis byta ut bensindrivna bilar mot biogasbilar eller lära sig att köra mer miljösmart genom att planera sin körning. Linköping har dessutom utnämnts till årets cykelstad år 2002, och traditionen av att cykla står sig stark. Linköpings kommuns projekt ”Smarta resan” handlar just om att reflektera kring sitt sätt att resa.

Om du vill veta mer

Smarta Resan – Ett så kallat mobility management-projekt som drivs av Linköpings kommun. Det syftar till att driva på omställningen till ett mer hållbart resande inom Linköpings kommun. <http://www.linkoping.se/Miljo-halsa/Hallbara-Linkoping/Vad-gor-Linkopings-kommun/Hallbara-resor/Smarta-resan/> Hämtad: 2014-06-09

Smarta Resan-bloggen – En blogg där personerna bakom projektet Smarta Resan skriver, lägger upp bilder och delar med sig av tips och annat. Bloggen finns som puff på följande hemsida www.linkoping.se/smarta-resan. Hämtad: 2014-06-09

Malin Henriksson (2014), ”Att resa rätt är stort, att resa fritt är större: kommunala planerarens föreställningar om hållbara resor.” Avhandling från Linköpings Universitet som handlar om hur kommunala planerare i en svensk kommun tänker kring hållbart resande och hur en hållbar stad kan se ut.

Åtgärd nr 27

Elcykel

Beskrivning

Transporter inom jobbet sker med hjälp av elcykel istället för med bil. Gäller ej för varutransporter, som kräver bil. Elcykel kan införskaffas hos cykelhandlare.

Detta kontrolleras

- » Visuell kontroll av cyklar.

Visste du?

Elcykel är ett fiffigt sätt att ta sig runt utan att bidra till miljöproblemen som när man åker bil. Det som är extra bra med en elcykel är att du dessutom slipper bli svettig, till exempel av att trampa på i en jobbig backe. Du kan komma fräsch till jobbet, mötet eller affären trots att du cyklat!

I Linköping pågår projektet "smarta resan" som handlar om att utveckla en mer hållbar resvanekultur i Linköping. Kopplat till projektet drivs en blogg där man kan läsa matnyttigt om detta, på följande länk: linkoping.se/smarta-resan. Det finns en "puff" till bloggen på sidan. Hämtad 2014-09-25

Mer tips och information finns att söka på nätet.

Åtgärd nr 28

Miljöbil

Beskrivning

Leasing av en miljöbil som ersätter icke-miljöbil. Denna åtgärd innefattar inte biogasbil då det är en annan åtgärd. Åtgärden kan delas mellan arbetsplatser som använder/utnyttjar bilen, förutsatt att det är den enda bilen som arbetsplatsen använder.

Detta kontrolleras

- » Att arbetsplatsen leasar en miljöbil.
- » Arbetsplatsen måste kunna uppvisa ett dokument som intygar att bilen är en miljöbil, utifrån den miljöbilsdefinition som gäller nationellt
- » Visa bilen
- » Körjournal över tankningar

Visste du?

Miljöbilsdefinitionen ändrades 1 januari 2013.

I praktiken innebär det att miljöbilsdefinitionen blir viktrelaterad, så att tyngre bilar får ha högre CO₂ utsläpp än lättare bilar. Läs mer här: <http://www.miljofordon.se/aktuellt/116-dessa-ar-miljoebil-2013> (hämtad 2014-06-18).

Åtgärd nr 29

Miljöbilar

Beskrivning

Leasing av två eller flera miljöbilar som ersätter icke-miljöbilar. Denna åtgärd innefattar inte biogasbil då det är en annan åtgärd. Under vissa förutsättningar kan denna åtgärd delas mellan två arbetsplatser. Hör av er till omsorg om miljön för diskussion.

Detta kontrolleras

- » Att arbetsplatsen leasar miljöbilar
- » Arbetsplatsen måste kunna uppvisa ett dokument som intygar att bilarna är miljöbilar, utifrån den miljöbilsdefinition som gäller nationellt
- » Visa bilarna
- » Körjournaler över tankningar

Visste du?

Miljöbilsdefinitionen ändrades 1 januari 2013.

I praktiken innebär det att miljöbilsdefinitionen blir viktrelaterad, så att tyngre bilar får ha högre CO₂ utsläpp än lättare bilar.

Läs mer här: <http://www.miljofordon.se/aktuellt/116-dessa-ar-miljoebil-2013>

Hämtad: 2014-06-18

Åtgärd nr 30

Biogasbil

Beskrivning

Leasing av en bil som drivs med biogas, som ersätter en bil som drivs med annat drivmedel. Fordonets bränsleförbrukning måste till minst 50 % utgöras av biogas. Åtgärden kan delas mellan arbetsplatser som använder/utnyttjar bilen, förutsatt att det är den enda bilen som arbetsplatsen använder.

Detta kontrolleras

- » Visa bilen
- » Körjournal över tankningar

Visste du?

Biogas är ett 100 % förnybart fordonsbränsle som produceras av organiskt material. Med biogas i tanken minskar användningen av fossila bränslen, och därmed utsläppen. Biogas har på kort tid blivit ett alternativ till bensin och diesel. Idag finns många olika typer av gasfordon på marknaden, allt från lätta personbilar, transportfordon, renhållningsfordon, tunga lastbilar och bussar. Här i Linköping till exempel, går de flesta bussarna på biogas.

Källa: <http://www.svenskbiogas.se/sb/biogas/att-korapa-biogas/>
Hämtad: 2014-06-18

Åtgärd nr 31

Biogasbilar

Beskrivning

Leasing av två eller flera bilar som drivs med biogas, som ersätter bilar som drivs med annat drivmedel. Fordonets bränsleförbrukning måste till minst 50 % utgöras av biogas. Under vissa förutsättningar kan denna åtgärd delas mellan två arbetsplatser. Hör av er till omsorg om miljön för diskussion.

Detta kontrolleras

- » Visa bilen
- » Körjournal över tankningar

Visste du?

Biogas brukar kallas ”koldioxid neutralt”, eftersom ingen ny koldioxid tillförs atmosfären av fordon som drivs med biogas. I princip körs fordonen nämligen på solenergi, som först bundits i gröna växter och så småningom omvandlats till biogas. Biogasen bidrar därmed inte till växthuseffekten och klimatförändringar, vilket gör biogas till det drivmedel vi har idag med minst inverkan på klimatet.

Biogas är alltså en del av ett naturligt kretslopp. Det bildas vid nedbrytning av organiskt material i en syrefri miljö, såväl spontant i naturen i form av sumppgas som under kontrollerade former i en röt-kammare. Biogasproduktion erbjuder ett sätt att tillvarata till exempel avfall från slakteri- och livsmedelsindustrin, vilket blir en slags återvinning.

Ur biogasen utvinns vi även biogödsel som ersätter konstgödsel i lantbruket. Sammantaget innebär detta att biogasen har en viktig del i det hållbara samhälle som vi måste eftersträva att uppnå.

Källa: <http://www.svenskbiogas.se/sb/biogas/biogasens-miljonytta/>
Hämtad: 2014-06-18

Åtgärd nr 32

Eco-driving

Beskrivning

Kurs i eco-driving till hela personalgruppen. En kurs köps in från en bilskola. Eco-driving innebär att man får både praktisk och teoretisk utbildning i att köra miljövänligt.

Detta kontrolleras

- » Att kursen har genomförts av personalgruppen.
- » Åtgärden varar i tre år och man redovisar uppdateringsträffar med gruppen 1-2 ggr/år.
- » Nya i gruppen skall få en genomgång med information om vad eco-driving innebär eller en egen utbildning.

Visste du?

EcoDriving är en utbildning som lär dig köra sparsamt och ekonomiskt och på så sätt värna om miljön. Det är en körteknik som dokumenterats kunna ge 10-20% lägre bränsleförbrukning än de flesta har idag. Körtekniken har huvudsakligen tagits fram för att minska bilismens miljöpåverkan, men den medför samtidigt påtagligt lägre bränslekostnader och mindre slitage på bilen.

Mer tips och information finns att söka på nätet.

Åtgärd nr 33

Eco2-trainer

Beskrivning

Eco2Trainer är ett datorbaserat utbildningskoncept, som bygger på att simulera bilkörning med ratt och pedaler framför datorn. Teorin är webbaserad och all körning sker i Eco2Trainer. Alla förare får ett eget konto vilket gör det möjligt att jämföra resultat och följa utvecklingen hos var och en. Utrustningen hyrs under utbildningen och eventuellt service sköts snabbt och kostnadsfritt av företaget som hyr ut utrustningen.

Mer information finns på: www.eco2trainer.se

Detta kontrolleras

- » Att kursen genomförs av personalgruppen.
- » Åtgärden varar i tre år och man redovisar uppdateringsträffar med gruppen 1-2 ggr/år.
- » Nya i gruppen skall få en genomgång med information om vad Eco2-trainer innebär eller en egen utbildning.

Visste du?

Jordens klimat blir allt varmare, främst till följd av människans utsläpp av koldioxid och andra växthusgaser. FN:s klimatpanel IPCC har slagit fast att människans påverkan ligger bakom merparten av den temperaturökning som skett de senaste 60 åren. Fortsatta utsläpp innebär fortsatt stigande temperatur.

Sverige har tillsammans med de flesta andra länder i världen anslutit sig till FN: s mål om att minska utsläppen av växthusgaser. För att detta ska ha en chans att lyckas krävs det att utsläppen från transportsektorn minskar kraftigt. Det viktigaste att göra är att samhällsplanera på nya sätt och helt enkelt köra mindre bil. Det är också viktigt att effektivisera på olika sätt såsom att ändra körbeteendet hos yrkesförare. Naturvårdsverket har slagit fast att det inte är möjligt att nå miljökvalitetsmålet till år 2050 med i dag beslutade eller planerade styrmedel; utvecklingen i miljön är negativ.

Således är det mycket viktigt att ta till kraftfulla åtgärder, och att jobba på en mycket bred front! Allt från att köra mindre bil till att köra bil smartare behövs.

Källa: <http://www.naturvardsverket.se/Sa-mar-miljon/Klimat-och-luft/Klimat/>
<http://www.naturvardsverket.se/Miljoarbete-i-samhallet/Miljoarbete-i-Sverige/Uppdelat-efter-omrade/Transporter-och-trafik/>
Hämtad: 2014-06-18

Åtgärd nr 34

Motorvärmare

Beskrivning

Alla leasade eller ägda bilar på arbetsplatsen skall vara utrustade med elektrisk motorvärmare och tidur på bilen eller eluttaget. På arbetsplatsens parkering skall det finnas tillgång till två uttag för elektrisk motorvärmare. Har man tillgång till två parkeringsplatser i varmgarage kan man tillgodoräkna det i denna åtgärd.

Detta kontrolleras

- » Inspektion på plats.
- » Att det finns två eluttag för elektrisk motorvärmare på arbetsplatsen samt att alla leasade eller ägda bilar som tillhör arbetsplatsen har elektrisk motorvärmare och att tidur finns.
- » Om arbetsplatsen har varmgarageplatser kontrolleras detta.

Visste du?

En kall motor släpper ut mer avgaser än en varm. Om motorvärmare används kan utsläppen av avgaser minskas rejält, och dessutom sparar man in på bränsle. Det lönar sig att använda motorvärmare när temperaturen ligger på allt under +10° C, förutsatt att inkopplingstiden anpassas till utomhustemperaturen.

Källa: <http://www.gronabilister.se/150>

Hämtad: 2014-06-18

Åtgärd nr 35

Motorvärmare, 4 eller fler

Beskrivning

Alla leasade eller ägda bilar på arbetsplatsen skall vara utrustade med motorvärmare och tidur på bilen eller eluttaget. På arbetsplatsens parkering skall det finnas tillgång till fyra eller fler uttag för elektrisk motorvärmare. Har man tillgång till fyra eller fler parkeringsplatser i varmgarage kan man tillgodoräkna det i denna åtgärd.

Detta kontrolleras

- » Inspektion på plats.
- » Att det finns fyra eller fler eluttag för elektrisk motorvärmare på arbetsplatsen samt att alla leasade eller ägda bilar som tillhör arbetsplatsen har elektrisk motorvärmare, och att tidur finns.
- » Om arbetsplatsen har varmgarageplatser kontrolleras detta.

Visste du?

Motorvärmaren gör nytta en stor del av året – vid upp till +10 graders utomhustemperatur – så länge inkopplings-tiden anpassas till utomhustemperaturen. Detta gäller även om hänsyn tas till utsläppen vid produktionen av den el som behövs. Därmed är det motiverat att använda motorvärmare regelbundet, snarare än bara på vintern.

Källa: <http://www.gronabilister.se/150>

Hämtad: 2014-06-18

Åtgärd nr 36

Gång och cykel vid transporter under 2 kilometer

Beskrivning

Alla transporter, inom arbetet, under två kilometer skall ske med gång-, cykel- eller buss. Gäller ej för transporter efter mörkrets inbrott eller för varutransporter som kräver bil. Tillgång till hjälmar och regnkläder är en rekommendation.

Detta kontrolleras

- » Visuell kontroll av cyklar
- » Beskrivning av vilka ärenden, som utförs till fots eller med cykel.

Visste du?

Linköpings kommun har under många år satsat på att göra staden mer tillgänglig för cyklister. Den omfattande utbyggnaden av cykelvägnätet – totalt 400 kilometer – har uppmärksammats nationellt med utmärkelsen Årets cykelstad. Tack vare den goda infrastrukturen är idag mer än 30 procent av de resor Linköpingsborna gör cykelresor.

Att ta bussen till jobbet eller skolan är också ett bra miljöval. Alla innerstadsbussar i Linköping är biogasdrivna och uppfyller Naturskyddsföreningens krav för miljömärkning. Men fortfarande görs över 40 000 bilresor per dygn på sträckor under sex kilometer - fler behöver välja klimatsmarta alternativ.

Källa: <http://www.linkoping.se/Global/Milj%C3%B6%20och%20h%C3%A4lsa/H%C3%A5llbar%20milj%C3%B6/TEMP/Informationsmaterial/b%C3%A4ttreklimatp%C3%A5hemmaplan.pdf?epslanguage=sv>
Hämtad: 2014-06-18

Åtgärd nr 37

Gå till jobbet

Beskrivning

Gå till jobbet – arbetstagare går till och från arbetsplatsen. Från april – oktober ska arbetsplatsens personal gå minst 25 gånger till och från jobbet per person. Det innebär att om man till exempel är 10 medarbetare skall arbetsplatsens personal gemensamt gå 250 ggr till och från jobbet, istället för att ta bilen eller dylikt.

Liten sammanfattning:

1. Om man väljer åtgärden skall anställda gå 25 gånger till och från arbetsplatsen per anställd i gruppen.
2. Åtgärden ska genomföras april – oktober.
3. Räkna efter hur många anställda ni är på arbetsplatsen och multiplicera med 25, så får ni antalet tur- och returpromenader som arbetsplatsen ska gå.
Ett exempel: 14 personer är anställda på arbetsplatsen, dvs. arbetsplatsen ska gå $25 \times 14 = 350$ tur- och returpromenader.
4. Alla behöver inte gå lika mycket, men allas promenader till och från jobbet räknas.
5. Dokumentera alla promenader till och från arbetsplatsen, så att ni kan visa att ni gått.

Detta kontrolleras

- » Att arbetsplatsen har utfört det som krävs ovan.
- » Dokumentation av vem som gått och hur många gånger, samt uppge hur många personer som finns i arbetsgruppen.

Visste du?

Att gå till jobbet innebär att du får frisk luft och vaknar till. Du slipper leta efter en parkeringsplats och du bidrar till en bättre miljö.

Åtgärd nr 38

Cykla till jobbet

Beskrivning

Cykla till jobbet – arbetsplatsens personal använder cykel till och från jobbet. April – oktober ska arbetsplatsens personal cykla 25 gånger till och från arbetsplatsen per anställd, vilket innebär att om arbetsplatsen har 10 anställda i personalgruppen så ska 250 tur- och returresor ske med cykel.

Liten sammanfattning:

1. Om man väljer åtgärden skall personalen cykla 25 gånger till och från arbetsplatsen per anställd.
2. Räkna efter hur många ni är på arbetsplatsen och multiplicera med 25 så får ni antalet tur och returcykelresor som arbetsplatsen ska genomföra.
Ett exempel: 14 personer arbetar på arbetsplatsen, dvs. arbetsplatsen ska cykla $25 \times 14 = 350$ ggr till och från arbetsplatsen.
3. Detta ska ske april – oktober.
4. Alla behöver inte cykla lika mycket, men allas cykelturer till och från jobbet räknas.
5. Dokumentera alla cykelturer till och från arbetsplatsen, så att ni kan "visa" att ni cyklat.
6. Vi rekommenderar att ni använder hjälm.

Detta kontrolleras

- » Arbetsplatsen skall kunna visa dokumentation på vilka som cyklat samt hur många cykelresor tur och retur som genomförts totalt.
- » Antalet personer i arbetsgruppen måste anges i dokumentationen.

Visste du?

Det finns en uppsjö goda anledningar att använda cykel istället för bil. Till exempel finns det förmodligen inget transportmedel som är lika klimat- och miljösamt som cykeln. Den är enligt många undersökningar snabbast för resor inom tätorter och den är billig. Om inte det räcker som motivation är det dessutom hälsosamt att cykla.

Åtgärd nr 39

Byt bilen mot buss, tåg, eller samåkning

Beskrivning

Åk buss/tåg eller samåk till och från jobbet istället för att åka bil. Om två samåker är det den som åker med som får tillgodoräkna sig samåkningsresan. Av de resor som sker med bil till och från jobbet ska 25 tur- och returresor bytas ut till buss, tåg, eller samåkning. Denna åtgärd kan ske under hela året. Alla på arbetsplatsen kan delta!

Detta kontrolleras

- » Att arbetsplatsen har utfört det som krävs ovan. Dokumentation av totalt antal resor som skett med buss/tåg eller samåkning samt bil.

Visste du?

Naturskyddsföreningen har identifierat samåkning till jobbet via tåg, buss eller bil, istället för att köra bil själv, som mycket viktiga åtgärder för att minska koldioxidutsläppen här i Sverige.

Källa: <http://www.naturskyddsforeningen.se/vad-du-kan-gora/gron-guide/4-satt-att-fardas-smartare>

Hämtad: 2014-06-23

Åtgärd nr 40

Motionskort

Beskrivning

Personalen deltar i fritidens aktivitetskortstävling som pågår varje månad. Varje deltagare skall genomföra 5 aktiviteter à 20 minuter varje månad. 50 % av personalen skall delta. Aktivitetskort finns att hämta på Klostergatan 5. Kontakta någon av fritidskonsulenterna, telefonnummer: 013-206744, 013-206707 eller 013-206733. Kortet skickas in varje månad och man deltar i utlottning av priser. Skriv omsorg om miljö-åtgärd på ditt kort, så arkiveras kortet inför revisionen.

Detta kontrolleras

- » Att minst 50 % av personalen deltar.
- » Skriv upp namn på de som skickar in korten varje månad.

Visste du?

Genom att motionera regelbundet kan du förbättra din egen hälsa och minska risken för att drabbas av olika så kallade välfärdssjukdomar. Dessutom mår man bättre av regelbunden motion, då man blir mindre stressad samtidigt som det ger ökad ork och energi. Det är heller ingen elitidrottsträning som krävs för att börja må bättre. Det räcker med en trettiominuterspromenad fem till sex gånger i veckan. Vilken form av träning du väljer spelar inte så stor roll, huvudsaken är att du rör på sig.

Mer tips och information finns att söka på nätet.

Åtgärd nr 41

Stegräknare

Beskrivning

50% av personalen skall använda stegräknare 2 månader/år. Stegräknare bär personalen på sig hela dagarna – både på jobbet och privat. En rekommendation är att nå upp till 10 000 steg per dag. Namnlistor där man fyller i antal steg per dag skall finnas.

Detta kontrolleras

- » Att 50 % av personalen deltagit
- » Visa stegräknarna
- » Kontroll av ifyllda ”steglistor”

Visste du?

Hur använder man en stegräknare?

Sätt på stegräknaren på morgonen och ha den på under hela dagen. Läs av på kvällen – i stegmätarens fönster kan du se hur många steg du tagit. Det kan bli fler än du tror när alla steg räknas. Även med ett stillasittande kontorsjobb kan det bli flera tusen steg, till och från jobbet och när du går i trappor lite då och då. Till och med om du rör dig i hemmiljö kan det bli tusentals steg om du utträttar hushållssysslor.

Källa: <http://www.1177.se/Ostergotland/Tema/Halsa/Motion-och-rorelse/Motion-och-traning/Koll-med-stegraknare/?ar=True>

Naturupplevelser

Det sägs ofta att vi är ute i naturen alldeles för lite, inte minst vad det gäller ungdomar. Miljöfrågor diskuteras idag överhuvudtaget som sammanlänkade med vårt sätt att se på och förhålla oss till naturen. Att vi gör så stor skillnad på samhället och kulturen "här bland oss" och naturen "där ute" säger förmodligen något om vår grundläggande natursyn. Denna uppdelning skulle sannolikt te sig mycket märklig i exempelvis ett jägar-/samlarsamhälle. Vårt förhållande till naturen, inklusive uppfattningar om vad som är natur och hur människans umgänge med naturen bör se ut, är något som har konstaterats ändras över tid och mellan olika platser på jorden.

Människans umgänge, eller kanske brist på umgänge, med det som kallas för natur verkar mycket destruktivt både för oss själva, andra arter och den natur vi faktiskt lever i. Försurning av mark och vattendrag, skövling av regnskog, förgiftning av ekosystem och en skenande växthuseffekt kanske alla har med vårt sätt att förhålla oss till naturen att göra?

I dagens värld där det mesta tycks ske i en allt högre takt, är det kanske inte så konstigt att de flesta inte tänker så mycket på hur vi förhåller oss till naturen och vad det förhållningssättet innebär. Många menar att vi borde spendera mer tid med att vistas i det som brukar kallas för naturen, såsom en skog. Andra menar att naturen inte är något som finns "där ute", utan det är faktiskt något vi lever mitt i och är beroende av. Därför kan man även säga att naturen finns mitt i vår kultur, alltså i våra städer och samhällen. Det finns flera orsaker till uppmaningen att vistas i och reflektera över naturen. Vissa hävdar att en orsak är att upplevelsen skapar särskilda band till vår miljö, och att det därmed manar till eftertanke. Kanske kan en reflektion över vad natur är och betyder hjälpa oss att förstå miljöproblemen på ett nytt sätt, och rentav hjälpa oss att hitta nya sätt att förhålla oss till tillvaron?

Om du vill veta mer

Donald Worster (1996) – "De ekologiska idéernas historia." En bred idéhistorisk undersökning av hur människor ser på och förhåller sig till ekologin/naturen från 1700-talet fram till idag. En slutsats är att uppfattningar om naturen alltid har återspeglat ändrade värderingar i samhället. Finns att låna på stadsbiblioteket.

Klas Sandell, Johan Öhman & Leif Östman (2003) – "Miljödidaktik: Naturen, skolan och demokratin". En bok som egentligen handlar om hållbar utveckling och lärande, men innehåller genomgående resonemang om det moderna samhällets natursyn och vad det innebär för hur vi betraktar och hanterar miljöproblem.

Sverker Sörlin (1991) "Naturkontraktet: Om naturumgängets idéhistoria". Denna bok nominerades till Augustpriset när den kom 1991. Beskriver den långa diskussionen om människans plats på jorden och resonerar kring att vi skulle behöva ett nytt sätt att tänka kring naturumgänge. Finns att låna på stadsbiblioteket.

Åtgärd nr 42

Plantera ekar

Beskrivning

Plantera ekplantor på Tinneröområdet i eklandskapet. Minst en planta per arbetsplats. Kostnaden är 400 kr/planta. Priset kan ändras från år till år. Plantor beställs via omsorg om miljön i samband med att man väljer arbetsplatsens åtgärder för kommande år. För ett vårdboende/äldreboende/servicehus gäller en planta per avdelning/arbetslag. Omsorg om miljön anser att ett äldreboende eller liknande som består av flera vårdavdelningar och arbetslag består av flera arbetsplatser i samma byggnad.

En dag bestäms då alla som valt åtgärden planterar. Vid planteringen blir personer som planterar hänvisade till anvisad plats i eklandskapet.

Ett inköp per år gäller. Vill man behålla åtgärden ett år till, får man göra ett nytt inköp för det nya året. Betalning sker via bokföringsorder för kommunala arbetsplatser och via faktura för privata arbetsplatser. Omsorg om miljön behöver organisationsnummer och faktureringsadress vid fakturering. Det går även att betala kontant.

Detta kontrolleras

- » Dokumentation skall finnas från planteringsstillfället, samt kvitto på plantan/plantorna.

Visste du?

För några hundra år sedan växte hundra gånger fler gamla ekar i eklandskapet jämfört med idag. Platser där ekar tidigare växte används nu som åkermark och granplantering. Ekharar och ekrika skogar har också exploaterats till förmån för hus- och vägbyggen. Det är ytterst lite av de gamla ekmiljöerna som finns kvar runt om i Europa, och om eken försvinner kommer också alla de djur och växter som lever i symbios med den att drabbas hårt.

Källa: http://www.linkoping.se/Global/Milj%C3%B6%20och%20h%C3%A4lsa/Natur/Informationsmaterial/EKARNAS%20STAD_tryckoriginal_20091211.pdf?epslanguage=sv
Hämtad: 2014-06-19

Åtgärd nr 43

Utflykter

Beskrivning

Fyra utflykter med omsorgstagare till något av naturreservaten i Linköpings kommun, bondens marknad, Trädgårdsföreningen, eklandskapet. Brukare och personal gör utflykterna tillsammans. Det kan vara samma omsorgstagare som följer med på utflykt vid fyra tillfällen eller så är det olika deltagare vid tillfällena. Fika sker i naturen och inriktas på miljövänligt fika – KRAV-kaffe, KRAV-mjök, KRAV-fikabröd.

Detta kontrolleras

- » Skriftlig beskrivning av varje utflykt.
- » Beskriv den KRAV-märkta fikastunden i naturen.

Visste du?

Att diskutera miljön och samtidigt njuta av naturen kan ge en känsla av samband mellan människa och miljön hon lever i – en eftertanke kanske skapas.

Foldern Upptäck ekarnas stad – på cykel eller till fots är en guide för den som vill utforska eklandskapet i och omkring tätorten, kanske för att sitta bland de majestätiska träden och fundera.

Foldern finns på Linköpings kommuns hemsida:
http://www.linkoping.se/Global/Milj%C3%B6och%20h%C3%A4lsa/Natur/Informationsmaterial/EKARNAS%20STAD_tryckoriginal_20091211.pdf?epslanguage=sv

Om du vill veta mer och kanske få information om guider i Linköpings närområde, hör gärna av dig till Miljö- och samhällsbyggnadsförvaltningen!
Hemsidan är en bra plats att börja på: linkoping.se/natur

Åtgärd nr 44

Vår trädgård

Beskrivning

En uteplats skall finnas tillgänglig för de boende. Odlingar skall finnas. Sex olika växter skall finnas i trädgården.

Minst fyra av nedanstående saker skall finnas i trädgården:

- » Ett fågelbord på vintern
- » Fågelbad
- » Solcellslanterna
- » En damm
- » Fågelholk
- » Lusthus
- » Trädgårdsmöbler på annat ställe än på uteplatsen
- » Grillplats
- » Fjärilsväxt, insektsväxt
- » Ett fruktträd

Detta kontrolleras

- » Att odlingarna finns dokumenterade (foton).
- » Att det finns en uteplats som är tillgänglig för de boende.
- » Att fyra av tio ovan listade saker finns i trädgården.

Visste du?

En önskan om att få kliva ur ekorrhjulet och vara nära naturen är något som har varit ständigt närvarande i det västerländska tänkandet i över 200 år. Om man tänker på detta är det inte så konstigt att koloniträdgårdar har funnits länge i Sverige, och ännu längre på andra platser i Europa. De fungerar just som en slags rekreation, en plats där man kan kliva ur ekorrhjulet ett litet tag. Man kan säga att koloniträdgårdar har blivit en del av det svenska kulturarvet, och det utgör än idag en resurssnål form av närrekreation.

Källa: <http://kolonitradgardsforbundet.se/stadsodlingens-langa-tradition/>

Hämtad: 2014-06-19

Åtgärd nr 45

Odlingar + skördefest

Beskrivning

1. Följande grödor ska odlas på arbetsplatsen:
 - » Morötter
 - » Lök
 - » Sallad
 - » En kryddväxt
 - » Tomater
2. Någon av följande 4 växter skall finnas på arbetsplatsen:
 - » Vinbärsbuske
 - » Krusbärsbuske
 - » Hallonbuske
 - » Rabarber
3. Ytterligare en ätbar gröda skall odlas.
4. Ett fruktträd skall finnas på tomten t.ex. äppleträd, plummonträd, päronträd eller körsbär.
(OBS! Giltigt även om trädet ej bär frukt)
5. De boende deltar i arbetet med odlingarna.
6. En skördefest ordnas när det passar att bjuda på läckerheterna.

Detta kontrolleras

- » Att alla ovanstående punkter följs genom dokumentation av odlingar och festen.

Visste du?

Att odla ekologiskt

Det finns många anledningar till att odla ekologiskt. Många uppger att de vill bidra till ett miljövänligare jordbruk, bland annat genom att slippa kemiska växtskyddsmedel. För andra är ekologisk odling en spännande utmaning.

Källa: http://www2.jordbruksverket.se/webdav/files/SJV/trycksaker/Pdf_jo/jo09_7b.pdf

Hämtad: 2014-06-19

Kemikalier

År 1959 användes uppskattningsvis 7 miljoner ton kemikalier totalt i hela världen. År 2006 hade den mängden ökat till drygt 400 miljoner ton. Det är med andra ord inte en överdrift att säga att vi lever i ett kemikaliesamhälle. Varför använder vi så mycket mer kemikalier nu än förr? Det är naturligtvis av flera skäl. Det enklaste svaret är att kemikalier i många fall gör stor nytta på olika sätt. Denna användning ger dock upphov till en mängd risker, som vi faktiskt vet väldigt lite om. Många framstående forskare menar rentav att samhället gjort sig beroende av kemikalier, utan att någon kan säga något om konsekvenserna det kan leda till. Forskare anser att det vi vet allra mest om idag, är hur lite vi faktiskt vet. Trots all den forskning som gjorts på kemikalieområdet. Det beror bland annat på den enorma komplexiteten som olika ämnens sammansättning utgör, svårigheter att förutsäga effekter när olika ämnen blandas, men kanske framförallt spridningen av kemikalier till i stort sett hela samhället.

Det faktum att det hela tiden tas fram nya kemikalier i en rasande hastighet, bidrar också till svårigheter att veta hur ämnen reagerar. Kemikalier återfinns idag nästan överallt. I allt från datorer, plastlådor och barnens leksaker, till maten vi äter. Det innebär att en mängd diffusa utsläpp uppstår nästan hela tiden. Som exempel kan nämnas läkemedelsrester som följer med urin, olika kemiska ämnen i elektronikavfall, kemikalier i kläder och urlakning från byggnader när det regnar. Detta, och en mängd andra samband, kan ge upphov till allvarliga miljöproblem och hälsoeffekter hos människor och djur. Sammantaget innebär det att det är nästan omöjligt att förutse samband och verkningar.

Att förutse samband och verkningar, är vad myndigheterna Kemikalieinspektionen och Naturvårdsverket bland annat har till uppgift att göra. Deras bidrag till en

säkrare kemikaliehantering skall dock inte underskattas, då båda har de mest centrala rollerna i den svenska kemikaliehanteringen. Kemikalieinspektionen är den myndighet som huvudsakligen ansvarar för det nationella miljömålet Giftfri miljö, samt för att EU:s omfattande kemikalielagstiftning REACH implementeras och efterlevs i Sverige. Kemikalieinspektionen reglerar på olika sätt kemikalieanvändningen, bland annat genom föreskrifter och att hjälpa kommuner och länsstyrelser i deras kemikalietillsyn. Det huvudsakliga ansvaret för att koordinera kemikalietillsynen och övervakningen har dock Naturvårdsverket. Enligt en avhandling från Linköpings universitet, upplever många tjänstemän vid dessa myndigheter sina respektive uppdrag som mycket svåra. På grund av komplexiteten i frågan ligger mycket ansvar för samhällets kemikaliehantering på användare såsom verksamheter inom kommunen, företag som måste utöva egenkontroll och även på privatpersoner.

För en verksamhet inom kommunen är ett av de mest verkningsfulla sätten att hantera denna problematik på, att införa ett system för medveten kemikaliehantering. Det kan till exempel vara att noggrant tänka över:

- » Vad man använder för produkter när man tvättar kläder, städar och diskar
- » Vad man köper in för arbetskläder
- » Att inte hålla upp kemikalier i omärkta kärl
- » Hur man tvättar bilen
- » Vad man har för olja i sin bil

Det allra viktigaste är ändå att vara medveten om riskerna med en ogenomtänkt kemikaliehantering, och därefter skapa en genomtänkt övergripande hantering i alla led.

Om du vill veta mer

Birgitta Johansson (red., 2006) "Giftfri miljö - utopi eller verklig chans?" Sammanfattar på ett populärvetenskapligt sätt forskning om samhällets kemikaliehantering.

Stefan Jarl, "Underkastelsen" – Dokumentärfilm som släpptes 2011, handlar om mängden kemikalier de flesta människor har i blodet på grund av alla kemikalier vi kommer i kontakt med under en livstid.

Simon Haikola (2012) "Bortom kontroll? Den svenska kemikalieövervakningens logik." – En avhandling från Linköpings universitet som behandlar kemikalieproblematiken.

Åtgärd nr 46

Städmaterial

Beskrivning

Förbrukningsmaterial inom städ, tvätt och hygien skall vara miljömärkta och/eller miljöanpassade. Åtgärden gäller hela arbetsplatsen, dock ej privata lägenheter.

Följande produkter skall vara miljömärkta och/eller miljöanpassade:

- » Toalettpapper
- » Hushållspapper
- » Pappershanddukar
- » Toalettrensning
- » Tvättmedel
- » Sköljmedel (om möjligt)
- » Såpa
- » Allrengöringsmedel
- » Handdiskmedel
- » Maskindiskmedel
- » Tvål

Detta kontrolleras

- » Inspektion av varorna

Visste du?

Syna städskrubben

På städproduktfronten är det inte svårt att vara miljösmart, då det finns gott om miljömärkta alternativ i de flesta butiker. Håll utkik efter märkningarna Bra Miljöval eller Svanen nästa gång du handlar – och gör dig av med de omärkta giftprodukterna i skrubbens mörkaste hörn. Se också över om du verkligen behöver alla produkter du tänkt använda vid städningen. Det är oftast enklare än man tror att få bort envist smuts, till exempel genom att använda citron istället för ett starkt kemiskt rengöringsmedel. Miljömärkt såpa är ett skonsamt medel som kan användas både i köket och i badrummet. Om du trots allt är i behov av starkare rengöringsmedel, välj i första hand produkter märkta med bra miljöval som ställer de hårdaste miljökraven.

Putsa giftfritt

Fönsterputsmedel kan innehålla ämnen som är riktigt hälsovådliga för oss människor och som även är mycket svåra för naturen att bryta ner. Därför är det extra viktigt att välja miljömärkt fönsterputs. Eller testa att göra som proffsen – använd miljömärkt handdiskmedel och en trasa. Blir det fula ränder? Torka bort med exempelvis hopknycklat tidningspapper.

Källa: <http://www.naturskyddsforeningen.se/vad-du-kan-gora/gron-guide/fem-satt-att-vara-miljosmart-hemma>
Hämtad: 2014-06-19

Vattenresurser

Vi människor är fullständigt beroende av tillgång till vatten för att överleva. Men problem kopplade till vattenanvändning kan kännas avlägsna om man är född och uppvuxen i Sverige. En forskare sade nyligen i Vetenskapsradion P1:s program Klotet, att Sveriges goda vattentillgång är något som i framtiden kan liknas vid Saudiarabiens oljeresurser idag. Det kanske största problemet är tillgången till rent dricksvatten. Något som på många håll i världen inte alls är lika självklart som här i Sverige. På vissa platser finns helt enkelt inte tillräckligt med dricksvatten.

Med klimatförändringarna förutses dessutom större variation i nederbördsmonstren globalt. Det leder till torrare somrar och ökenspridning på vissa platser och översvämningar på andra håll. Sammantaget innebär detta ökade problem med tillgången till dricksvatten och vatten mer generellt, såväl i Sverige som runtom i världen.

Med andra ord behöver vi som samhälle bli mer eftertänksamma i hur vi använder vårt vatten. Idag går exempelvis stora mängder åt till produktion av varor såsom kläder och livsmedel. I takt med att vattentillgången förändras blir vi människor tvungna att använda vatten på annorlunda

sätt. Enligt Svenska Naturskyddsföreningen bör vi redan idag minska våra så kallade "vattenfotavtryck" drastiskt. Detta genom att minska vår vattenanvändning och utnyttja vår möjlighet att påverka det ekonomiska systemet som privatkonsumenter och institutionella uppköpare (se även åtgärdsgruppen "inköpsstrategier" i detta häfte).

I en verksamhet där en hel del vatten går åt, finns stora möjligheter att bidra till en positiv utveckling genom att på olika sätt minska sin vattenförbrukning. Idag buteljerar och transporteras stora mängder vatten på flaska, trots att det på de allra flesta platser i Sverige finns bra vatten i kranarna. En onödig miljöpåverkan som enkelt skulle kunna minskas, inte minst i verksamheter som kanske vanligtvis köper in större mängder buteljerat vatten (se även avsnittet "inköpsstrategier" i detta häfte)

Om du vill veta mer

Vattenmyndigheterna – Här finns massor av information samlad om hur arbetet med vattenförvaltningen i Sverige går till. <http://www.vattenmyndigheterna.se/Sv/Pages/default.aspx> Hämtad: 2014-06-11

SIDA – den statliga myndighet som aktivt arbetar med att minska fattigdomen i världen, framförallt genom bistånd. De har en temasida som handlar om vattenresurser och vattenhantering i världen, och hur det kopplar till miljöproblem: <http://www.sida.se/Svenska/Om-oss/Vara-amnesomraden/Hallbar-utveckling/Vatten--en-fraga-om-tillgang-och-fordelning-/> Hämtad: 2014-06-24. Från den sidan kan man dessutom enkelt klicka sig vidare till ett antal andra intressanta sidor som handlar både om hur SIDA jobbar med vattenresurser, och mer generellt om vattenresursproblematiken i världen.

Åtgärd nr 47

Vattenbesparing A

Beskrivning

Vattenbesparing genom montage av vattenbesparande utrustning. Toalettstolar skall förses med spolningsutrustning som begränsar vattenmängder, t.ex. installation av spar-ring, sparsvägg eller duospar. Åtgärden gäller ej privatalägenheter. Kontakta hyresvärden och diskutera åtgärden och vem som betalar produkter och installation.

Detta kontrolleras

- » Visa toaletter eller ett skriftligt intyg från fastighetsägaren.

Visste du?

Tips för att vara vattensmart

Handdisk

- » Diska inte under rinnande vatten
- » Använd ett diskmedel som är miljömärkt
- » Tänk på att det inte behövs mycket diskmedel

Maskindisk

- » Fyll diskmaskinen och använd "sparprogram"/ "ekoprogram" så ofta som möjligt.
- » Diskmedelstabletter gör att du inte överdoserar. Ibland räcker till och med en halv tablett.

Källa: <http://www.naturskyddsforeningen.se/vad-du-kan-gora/gron-guide/fem-satt-att-vara-vattensmart>
Hämtad: 2014-06-19

Åtgärd nr 48

Vattenbesparing B

Beskrivning

Vattenbesparing genom montage av vattenbesparande utrustning. Samtliga vattenkranar i kök, tvättstugor, och duschar skall bytas ut mot ett sparstrålande alternativ. Åtgärden gäller ej privata lägenheter. Kontakta hyresvärden och diskutera åtgärden och vem som betalar produkter och installation.

Detta kontrolleras

- » Visa kranar eller ett skriftligt intyg från fastighetsägaren.
- » Visa kvitto om möjligt

Visste du?

Tips för att vara vattensmart

Dusch och bad

- » En tiominutersdusch om dagen kostar cirka 2 000 kronor per år. Med ett snålspolande duschhandtag kan du enkelt halvera mängden vatten som går åt, och därmed också kostnaden.
- » Genom att installera snålspolande kranar och duschmunstycken sparar du vatten smart och enkelt.
- » Duscha istället för att bada, allra helst en kort dusch.
- » Låt inte kranen stå och rinna i onödan när du inte använder vattnet.

Tvätt

- » 80 procent av Sveriges befolkning har mjukt vatten vilket innebär att det räcker med den lägsta doseringen tvätt och diskmedel för att det ska bli rent. Din kommun kan svara på om du har mjukt vatten ifall du är osäker.
- » Skölj tvätten i kallt vatten.

Källa: <http://www.naturskyddsforeningen.se/vad-du-kan-gora/gron-guide/fem-satt-att-vara-vattensmart>
Hämtad: 2014-06-19

Åtgärd nr 49

Vattenbesparing C

Beskrivning

Vattenbesparing genom montage av vattenbesparande utrustning. Samtliga vattenkranar i kök, tvättstugor, och duschar skall bytas ut mot ett sparstrålande alternativ. Toalettstolar skall förses med spolning som begränsar vattenmängder, t.ex. installation av spar-ring, sparpägg eller duospar. Åtgärden gäller ej privata lägenheter. Kontakta hyresvärderna och diskutera åtgärden och vem som betalar produkter och installation.

Detta kontrolleras

- » Visa kranar och toalettstolar eller ett skriftligt intyg från fastighetsägaren.
- » Visa kvitto om möjligt

Visste du?

Flera faktorer påverkar vattenanvändning:

» **Familjens storlek**

I ett stort hushåll används i allmänhet mer både varmt och kallt vatten än i ett litet hushåll. Däremot kan man inte säga att en stor familj alltid är en stor förbrukare av vatten, även vanor och teknik har stor påverkan.

» **Vanor**

Att bada ofta, diska under rinnande vatten och tvätta i halvfyllt maskin är några av de faktorer som kan göra att du får en hög vattenanvändning.

» **Kranar och duschmunstycken**

Att byta till snålspolande kranar och duschmunstycken kan spara så mycket som 20 procent vatten utan att påverka komforten.

» **Individuell mätning och debitering**

Flera utredningar har visat att om man kan se vilken användning av vatten och energi man har, är man också mer benägen att spara. Genom individuell debitering av kostnaderna för kostnaderna av varmt och kallt vatten, finns det också ett ekonomiskt intresse av att leva snålare. Generellt använder man också mer vatten per person i ett flerbostadshus än i ett småhus.

Källa: <https://www.energimyndigheten.se/Hushall/Varmvatten-och-ventilation/Vatten-och-varmvattenberedare/>
Hämtad: 2014-09-17

Övriga åtgärder

Åtgärd nr 50

Samarbete med miljöorganisation

Beskrivning

Starta ett samarbete med någon miljöorganisation, exempelvis Världsnaturfonden eller Naturskyddsföreningen. Det kan till exempel innebära köp av utsläppsrätt, köp av Vi-skog, köp av del i Amazonas regnskog eller köp/bidrag till annan miljöorganisation. Även andra former av samarbeten än köp godkänns. Såsom att arrangera ett evenemang av något slag eller en temadag i samarbete med organisationen.

Riktmärket för kostnad av inköp är 400 kr/arbetsplats. För ett vårdboende/äldreboende/servicehus gäller ett inköp per avdelning/arbetslag. Omsorg om miljön anser att ett äldreboende eller liknande som består av flera vårdavdelningar och arbetslag, består av flera arbetsplatser i samma byggnad. Åtgärden varar ett år, men det går bra att välja åtgärden även påföljande år för att fortsätta samarbetet.

All administration sköter arbetsplatsen själv.

Detta kontrolleras

- » Dokumentation
- » Diplom eller liknande.

Mer tips och information finns att söka på nätet.

Åtgärd nr 51

Egen åtgärd

Det är viktigt att ni skickar in ert förslag på egen åtgärd. Poängvärdering görs av omsorg om miljön efter godkännande.

Beskrivning

Skriv om den egna åtgärden och skicka in till omsorg om miljön för bedömning och vidare diskussion.

Detta kontrolleras

Vad skall kontrolleras i den egna åtgärden?

På vilket sätt är åtgärden bra för klimatet och miljön?

Åtgärder kontor

Beskrivning

Om din arbetsplats är ett kontor inom omsorg och inte har boende eller dagverksamhet på plats kan ni även välja mellan följande åtgärder:

Åtgärd 1: toners, färgpatroner

Åtgärdspoäng 1

Beställ en toneråtervinningslåda, som hämtas av leverantör vid påringning. Om möjligt, beställ miljömärkta toners och patroner.

Åtgärd 2: porslin

Åtgärdspoäng 1

Engångsartiklar skall ej finnas på kontoret. Det skall finnas porslinsmuggar, glas, och porslinstallrikar. Knivar, gafflar, skedar i rostfritt stål. Det skall finnas porslinsmuggar, glas, bestick etc. även till gäster.

Åtgärd 3: krukväxter

Åtgärdspoäng 1

Minst tre gröna- eller blommande krukväxter på kontoret.

Åtgärd 4: kontorsmaterial

Åtgärdspoäng 1

Se åtgärd nr 8: kontorsmaterial, tidigare i häftet.

Åtgärd 5: kontorets farliga avfall

Åtgärdspoäng 1

En Plastlåda beställs från Tekniska Verken. Betalning vid leverans av lådan. Lådan hämtas vid påringning.

Åtgärdspoäng

Även för kontorsarbetsplatserna gäller att man ska uppnå 15 åtgärdspoäng.

Val av ombud och val av åtgärder sker på samma sätt på en kontorsarbetsplats, som på en arbetsplats inom vården av äldre och handikappade.

Skicka in namn på utförare, arbetsplats, verksamhetschef, ombud och vilka åtgärder ni väljer. Uppge även en mailadress till verksamhetschef och ombud, så att de får information från omsorg om miljön då detta skickas ut.

Revision sker i oktober.

Reflektion

Alla måste göra sin del - men räcker det?

Sveriges miljöarbete

Frågan, som rubriken ställer är en brännande sådan. Det sägs ofta, och från olika håll, att Sverige är ett föregångsland vad gäller miljöarbete. Det sägs ibland också att det inte spelar någon roll vad vi gör, för vi är ändå så små i det stora hela. Att sträcka på sig och känna att Sverige är ett föredöme vad gäller miljön är definitivt inte helt felaktigt. Det finns många saker vi gör här, som är mycket bra. Nyligen släppte OECD (en samarbetsorganisation för industrialiserade länder) en utvärdering av svensk miljöpolitik. Den innehöll flera goda omdömen. Andelen ekologiska varor som säljs i Sverige har ökat lavinartat på mycket kort tid. Enligt Naturvårdsverket har vi minskat våra koldioxidutsläpp successivt här i Sverige. Även globalt finns anledning till försiktig optimism. Exempelvis har USA:s president Barack Obama tydligt tagit ställning gentemot de som förnekar klimatförändringar och lanserat flera satsningar och reformer på miljö- och klimatområdena. Trots Obamas satsningar på miljö och klimat, blir han kraftigt motarbetad. Vissa analytiker dömer ut satsningarna i sig som otillräckliga, även om de ger en tydlig signal om ändrad riktning från amerikanskt håll.

Dessutom har de ständigt ökande utsläppen till följd av produktion och konsumtion i Kina växt till att bli en av de största klimatbovarna, och därmed ett mycket stort problem. I OECD:s granskning framgår också att Sverige har förvånansvärt svårt att skydda hotade arter. Sverige får kritik för att inte lyckas minska övergödningen av Östersjön. Naturvårdsverket har även konstaterat att om koldioxidutsläpp till följd av svensk konsumtion beräknas, alltså utsläpp som sker på en annan plats men som en direkt konsekvens av våra handlingar här i Sverige, ser utsläppstrenden helt annorlunda ut. Räknas dessa koldioxidutsläpp med har de totala svenska koldioxidutsläppen istället ökat med 15 %, även om minskningen med 11 miljoner ton på hemmaplan räknas in.

Konsumtion och förbrukning

Den samlade bilden är att vi gör mycket bra – men det är inte tillräckligt. Den effektivisering, som har gjorts, äts upp

av att vi ständigt förbrukar mer prylar, och därmed mer resurser. Alltså måste förbrukningstakten och mängden material som förbrukas minska, det är världens expertorgan eniga om. Trots den kunskap vi idag besitter, att var och en måste dra sitt lass, ser vi alltså en splittrad utveckling på miljöområdet. Forskare har beräknat att vi med hjälp av individuella val kan minska vår totala miljöpåverkan med hela 30 %. Även om så skulle ske är det inte tillräckligt. Trots att vi skulle kunna göra mycket på individuell nivå är våra handlingar inrutade i ett system, som inte verkar vara hållbart. Enligt forskare har vi en god men likväl begränsad möjlighet att påverka. Det räcker alltså inte med att ”vi gör vår del”, även om den delen naturligtvis är oumbärligt viktig att göra. Kontentan av de senaste årens miljöforskning är att det krävs mycket stora insatser från många håll – inte minst politiskt – för att lyckas hantera miljö- och klimatfrågorna.

Miljöpolitik

Lyckligtvis kan vi se vissa tecken på försiktig optimism även i politiken. I t.ex. Storbritannien har ett politiskt klimatramverk implementerats. Det innebär i korthet att regelbundna utsläppsbudgetar fastställs för att minska koldioxidutsläppen med 80 % till år 2050. En oberoende myndighet, till vilken regeringen har skyldighet att svara inför, på klimatområdet, har inrättats. Detta innebär i praktiken att man i femårsperioder sätter ett tak för koldioxidutsläppen, vilket sänks successivt fram till 2050. Ramverket har konstruerats i bred politisk enighet, men vad ramverket fylls med för innehåll (regleringar, investeringar, styrmedel osv.) är upp till de som under respektive femårsperiod har regeringsmakten. På det här sättet har man i Storbritannien lyckats skapa en långsiktighet och stabilitet för det klimatpolitiska området, samtidigt som det lämnar öppet för politiska skiljelinjer i utförandet.

Det här är en möjlig väg att gå. Kanske det också är ett svar på den frågan, som många idag börjat ställa sig: ”Går det verkligen att fortsätta i gamla hjulspår på det här sättet?”

Mer på gång!

Det händer mycket saker hela tiden på klimat- och miljöområdet. Här nedan följer några exempel kring vad som är på gång just nu:

Ny institution vid Linköpings universitet

I mitten av juli utannonserades att Linköpings universitet samlar upp sin miljöforskning vid en ny institution, tema miljöförändring. Tanken är att ta ett globalt grepp genom att samla resurserna från institutionerna tema vatten i natur och samhälle, och centrum för klimatpolitisk forskning (CSPR) i det nya tema miljöförändring.

<http://www.tema.liu.se/tema-m>

Vid tema miljöförändring kommer forskning kring de globala utmaningarna och miljöförändring att bedrivas. Det kommer att bli en tvärvetenskaplig forskningsmiljö där forskning inom naturvetenskap, samhällsvetenskap och humaniora kommer att genomföras i tätt samarbete.

Lejonpannan

För att möta en ständigt ökande efterfrågan på värme och el, och samtidigt fasa ut användningen av kol och olja, är Tekniska verken i full färd med att konstruera kraftvärme-verket Lejonpannan. Det nya kraftvärmeverket kommer främst att vara baserat på avfallsförbränning. Värmeverket ska klara av en flexibel bränslemix med exempelvis rester från skogsindustrin. Det nya kraftvärmeverket är också en satsning för att lämna kraftvärmeverkets nuvarande tomt i centrala Linköping.

Ekologiska varor

Försäljningen av ekologiska varor har fortsatt att öka kraftigt i Sverige, i synnerhet vissa varugrupper. Bland annat beslutar butiker och livsmedelskedjor att övergå till att enbart sälja exempelvis ekologiska bananer.

Solelsindustrin

Färska siffror från energibranschen visar att solelsindustrin aldrig har mått bättre. Solelsbranschen är på stark frammarsch, något som syns tydligt i Tyskland där halva landets elbehov täcktes av solel 2014-06-09. Det är första gången någonsin, som det inträffar. Även i Storbritannien syns det att solelen går framåt.

Omsorg om miljöns åtgärdshäfte

Med tanke på hur snabbt förändringar sker på miljöområdet, kan det finnas anledning att ta in nya åtgärder under perioden detta häfte gäller (2015 och tillsvidare). Om så är fallet kommer vi att komplettera häftet med att ge ut bilagor.

Vi uppmuntrar förstas er på arbetsplatserna att föreslå egna åtgärder. Kanske har ni redan förslag på någon miljöåtgärd ni skulle vilja arbeta med, men som inte finns i häftet? Se åtgärd nr. 51: egen åtgärd, för mer kring detta.

Dokumentationsblankett

Frivillig stödblankett för redovisning av åtgärder som behöver dokumentation.

Åtgärd nr: _____

Beskrivning av hur åtgärden har genomförts:

Datum för möten/utbildning etc.

Deltagarlista

Bilagor

- 1. Bilder
- 2. Kvitton
- 3. Intyg/Diplom
- 4. Deltagarlista
- 5. Övrigt.....

Kontakt

Linköpings kommun, omsorg om miljön
Rosenkälla, Edhaga gård
585 97 Linköping
Tel: 013 – 880 65
mail: oom@linkoping.se

